

Werk

Titel: Der Longobardische Dioskorides des Marcellus Virgilius

Autor: Hofmann, Konrad; Auracher, T. M.

Ort: Erlangen

Jahr: 1883

PURL: https://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?345572629_0001 | log8

Kontakt/Contact

Digizeitschriften e.V.
SUB Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen

✉ info@digizeitschriften.de

Der Longobardische Dioskorides des Marcellus Virgilius.

Sprengel erwähnt in der Vorrede zu seiner bekannten Ausgabe des Dioskorides S. 818:

„*Codices quibus usus est Marcellus Vergilius in interpretatione doctissima acutissimaque, duo fuerunt: graecus alter vetustus, in bibliotheca Medicea, quae Florentiae est, servatus, alter antiquissimus, longobardicis literis scriptus, in quo elegantioris quidem ornatus parum, tanto plus vero fidei veritatisque esse asserit.*“

Die auf diese Handschrift bezügliche Stelle in der Vorrede des Marcellus Virgilius zu seiner 1518 bei Juntas Erben in Florenz erschienenen Uebersetzung lautet:

„*Habuisse nos tamen eius antiquissimum codicem Longobardis literis scriptum antiquitatis egregium, et ob id saltem multi faciendum monumentum: quod quantus quondam Dios. fuerit, inculte quidem: sed multa fide ostendit.*“

Der Codex latinus 337 der Münchener Hof- und Staatsbibliothek, eine Uebersetzung des Dioscorides enthaltend, ist in dem officiellen Kataloge folgendermassen charakterisirt:

337 membranaceus 4° saeculi VIII. 157 fol. cum picturis literis longobardicis scriptus ex bibliotheca Widmestadii. In tegumento adnotavit Widmestadius: f° 64 & 102 indubie collige hunc codicem fuisse Marcelli Virgilii (Dioscoridis interpretis) quem R^{mus} Cardinalis Capuanus a Salnuccio Sangeminiense dono acceptum mihi in testamento reliquit.

Der Katalog lässt den folgenden Satz weg: Item fol. 32 *ubi cum hoc libro confer commentaria Marcelli.* Eine andere Hand setzt dazu: *Haec I. A. Widmestadius.* und fährt dann fort: *Et ego Joannes Rhebauer pharmacopola Landshutensis hunc praesentem Dioscoridem a orbatae prolis Wistmanstadianae curatoribus dono accepi: 25. Novembris 1557.*

Eine Vergleichung der genannten Blätter mit der Ausgabe des Marcellus Virgilius, deren man sich in der Tat durch die Autorität eines Widmenstadt überhoben erachten könnte, ergibt, dass nicht dem Codex, sondern nur dem Kommentar des gelehrten Florentiner Staatssekretärs der unzweifelhafte Beweis für die Tatsächlichkeit des früheren Besitzes zu entnehmen ist.

Fol. 64 enthält u. a. folgendes Kapitel: *De Hydropipere: hydro-piperis nascitur locis humidis. Cui virga est nodosa. In quibus nodis nascuntur folia quae nodo inter se velut gradus habent. quae folia mentastro similia sunt: Gustu uiscido sicut piperis. sed non tale habet odore. cuius semen in ipsis uirgis minus exit. spissum uelut botrum. semen ejus cum folia cataplasma adhibitu durissimas & tumores temporales spargit. lybores lymphat. sic cum & tritu pro piper misceri potest. Iusculis miscetur. & cum salibus misceri potest. radix ejus inutilis est.*

Virgilius bemerkt in seinem Kommentar zu diesem Kapitel f° 142:

Vidimus tamen in antiquissimo latino Dios: & qui longobardis litteris scriptus sexcentorum annorum uetustatem refert hydro-piperis appositam imaginem diligenti, ut erant ea tempora, pictura effigiatam. In qua descriptioni huius scriptoris omnia conueniunt: caulis: geniculi: alarum concavitates: folia foliorumque color. Vnum in fructu discrimen tamen est. Quod enim hic ait in ramulis secundum folia nasci & acinosum esse in ea pictura in summis ramulis est uasculi potius quam folliculi aut siliquae figura: indicatque in ea claudi semen quod hic cum fructu miscet fructum uasculum: & in eo semen simul appellans.

In der Tat ist auf der zu diesem Kapitel gehörigen Abbildung an der Spitze der Aeste eine vasenartige Bildung von der Art, welche die botanische Terminologie glockenförmig nennt, zu sehen.

Fol. 102 enthält das Kapitel:

De leucoyon. Omnibus notus est sed in flores distantia habet quia mellynum & album & purpureum florem ostendit. sed mellynum colorem medicine necessarius est qui sic cum uel elixatu fuerit &c.

Der Kommentar des Virgilius sagt:

Detulit candori multum in hoc flore antiquitas: Nec leuem splendoris sui gratiam illi habuit una ab eo facta appellatione tres colores indicans: quia in toto hoc uiolarum genere a scriptore hoc numerantur et in uno excepto a cunctis passim quotannis uidentur. Leucoiorum enim nomine in graecis omnes iudicantur uiolae hae quae primae flores suos proferunt ubi mitior & tepidior aer fuerit ab hyeme potius: Vbi asperior & frigidior postea ubique aut per uer primae noui anni aduentum nunciantes pluresque non uno ramulo tantum sed uno pediculo florentes. quae

causa fuit ut a quibusdam polypherae inter alias appellationes dicerentur id enim ea vox significat. florent hae passim triplici colore candido luteo et purpureo. Qui quartus deinde ab hoc numeratur caeruleus in uiolarum genere hoc quod sciam in Italia nullibi uidetur. Ex eo oborta nobis suspitio est posse in graecis abundare eam uocem: & si in cunctis pariter legatur: is ēt quem nos habemus egregiae antiquitatis & fidei latinum Dios. longobardis litteris scriptum tres tamen colores illos notos omnibus numerat: quartus hic caeruleus nullus in eo est. Nec nos tamen illi deferimus ut unum uelimus pro cunctis aliis nobis esse: sed accedunt rei naturaeque et suspicioni huic nostrae hoc ueluti teste qualiscumque ille est &c.

Dioscorides zählt in der Tat in *ρχή* (nach Sprengel) die Farben folgendermassen auf: *ἢ γὰρ λευκόν ἐστὶν ἢ μῆλινον ἢ κυανοῦν ἢ πορφυροῦν ἐνρίσκειται.*

Der longobardische Dioskorides der Münchener Staatsbibliothek stimmt also in zwei wesentlichen materiellen Unterscheidungspunkten mit dem alten Codex des Marcellus Virgilius überein. Es fehlt nur noch, dass Virgilius ihn auch citiert.

Das Kapitel *PKA' de cerasia i. e. siliqua graeca* auf fol. 32 lautet:

Siliqua greca id est Ceratja uirides caCostomaca sunt. uentrem soluunt. siCce eustomace Inueniuntur. & diuretyCe. strjngunt uentrem. maxime que ex foljis componuntur. guma ex arbore earum collectum cum uino accepto tussim tolljt. fastjdium prohib&. uessiCe cauculos strjngjt.

Auf f° 69 der Uebersetzung des Virgilius steht im Kommentar:

Quod uetustissimus qui apud nos est longobardis litteris scriptus latinus Dios. indicat: in quo legitur: maxime quae ex foljis componuntur.

Der Weg, den der berühmte und merkwürdige Codex von Florenz über Wien und Landshut nach München genommen hat, ist in den angeführten Aufzeichnungen seiner einstigen Besitzer klar angegeben.

Interessant ist der longobardische Dioskorides auch durch seine sprachlichen Eigentümlichkeiten als seltenes Denkmal des Vulgärlateins.

Exempel, die in formellem Sinne hervorragendes Interesse erwecken, sind: *cauculos* für *calculos* f° 5c, *nauxia* für *nauseu* 6c, *extate* für *aestate* 7d, *elissatura* 4c neben *elissatura* 10c, *auxentio* für *absynthio* 10a, *extiptica* 10c — wenn nicht vielleicht & *stiptica* zu lesen ist — daneben *estipticum* 14c als Beispiel von Vokalvorschlag vor sibilans cum muta, dazu ferner *isspargis* 6d, *esspecies* 7d, *istagnato* 15d, *isquinu* 10f.

Als Anfänge von Verwischung der Consonanzen sind *decoptum* für *decoctum* 7a, *stictico* für *styptico* 9a zu betrachten, als Besonderheit der Deklination *acra* und *acrum* 27a—32b mit *oleum uetere* 14d zu vergleichen.

Als neue beziehungsweise nicht ciceronianische Wortbildungen sind *frigdores* 11c, 14c, *acrorem* 35c, *zanzalae* — venezianisch *zanzare* 20a, *pluriora* 13b, *prode est* 14c, 15cd, als Wörter in neuer Bedeutung *foco* = Feuer 7d, *corribus* 11a, in Folge einer Verwechslung von *αὐλῶνα* mit *αὐλή* angewendet, *prae manu* in dem Sinne von vorhanden interessant.

Es ist jedoch nicht bloss unmöglich, sondern unnötig, mehr derartige Beispiele aufzuzählen, denn dem Leser des ersten Buches, welches hier abgedruckt wird und dem die andern in den nächsten Heften folgen sollen, werden sich dergleichen Fälle genug bemerkbar machen. Ausserdem ist bei irriger Schreibung griechischer Wörter wie *ephilenticis* für *epileptici* 11d u. s. w. *Insquiroscia* für in *Sicyonia* 12a, *amicgbalinum* für *amygdalinum* 16b *cindino* für *cnidino* 16d *cynycino* für *cicino* 15d *Iosmiami* für *hyoscyami* 16c, ferner orthographischen Permutationen wie *ciuis* für *cibis* 14b und offenbaren lapsus calami wie *mulieri* für *muliebri* 13c, *pensariis* für *pessariis* 16d, *displinam* für *disciplinam* 15b, *uenenis* für *uenenatis* 11d *peridiodicis* 19d, nicht durch eine eigene Anmerkung, wie überhaupt bei etymologischen und orthographischen Specialitäten der Handschrift höchstens einmal auf den Irrtum hingewiesen. Aus dem Griechischen entlehnte Wörter sind nur da erklärt, wo sie im griechischen Dioskorides nach Sprengels Ausgabe nicht vorkommen.

Das erste Blatt der Handschrift fehlt, in dem ersten erhaltenen, Fol. 2 ist ein keilförmiger Riss, welcher durch den zeilengetreuen Abdruck der ersten vier Kolumnen ersichtlich werden wird; — — — bedeutet eine fehlende ganze, — — einen fehlenden Teil einer Zeile. Ausserdem sind bei verwischten und daher unlesbaren Wörtern so viel Punkte gesetzt als etwa Züge Platz hatten; ist ein grösserer Teil einer Zeile verwischt, so ist . . . — . . . gesetzt. Das Rubrum ist durch fette, Buchstaben, die zur Auflösung von Kompendien eingesetzt wurden, durch Cursivschrift gegeben; 9 und j sind teilweise wegen der Aehnlichkeit mit den im Texte angewendeten Ligaturen gebraucht. Die Buchstaben a und d haben in der Handschrift gewöhnlich Aehnlichkeit mit den Zeichen der griechischen Kurrentschrift, weshalb diejenige Form, welche genau der lateinischen Druckschrift entspricht, als die seltener gebrauchte mit gothischer Schrift wiedergegeben wird. Als Zeichen für uncia ist ζ, für sonstige Zeichen ist das zunächst ähnliche angewendet.

Konrad Hofmann,
T. M. Auracher.

f ^o 2a	<i>PΣ'</i> De filljra.	<i>PA'</i> De uba.	f ^o 2b
	<i>PZ'</i> De hedera.	<i>PAA'</i> De cranea.	
	<i>ΓH'</i> De hebeno.	<i>PAB'</i> De coquimela.	
	<i>PΘ'</i> De rosa.	<i>PAT'</i> De comarus.	
5	<i>PI'</i> De ljeiu.	<i>PAA'</i> De amigdala amara.	5
	<i>PAI'</i> De aCacia.	<i>PAE'</i> De amigdala dulce.	
	<i>PBI'</i> De amurgja.	<i>PAΣ'</i> De pistacia.	
	<i>PII'</i> De agnu.	<i>PAZ'</i> De carea uasiljca. jd. nuCes	
	id est ljgos.	alexandrjnas.	
10	<i>PIA'</i> De agrjelea.	<i>PAII'</i> De sycamina jd. celsa.	10
	<i>PIE'</i> De dagrjdiu jd. lacrimu ethi	<i>PAΘ'</i> De sycomora.	
	opicu.	<i>PM'</i> De ficu.	
	<i>PIS'</i> De ydryos.	<i>ΓMA'</i> De opu jd. ficu agresti.	
	<i>PIZ'</i> De cecidos	<i>PMB'</i> De ljntru.	
15	id est galla.	<i>PMT'</i> De cinere f	15
	<i>PIH'</i> De palma & semen ejus. q;	<i>PMA'</i> De pers	
	Inegipto nascitur.		
	<i>PIΘ'</i> — — —		
	<i>ΓK'</i> De flores. — —		
20	Id est balaustj. — —		
	<i>PKA'</i> De cerasia id		
	siljqua greca.		
	<i>PKB'</i> De meleas. jd. mela.		
	<i>PKI'</i> De mela quidonia.		
25	<i>PKA'</i> De meljmela mela epirotjca		
	<i>PKE'</i> De persica. quod est pruna.		
	<i>PKΣ'</i> De pira.		
	<i>PKZ'</i> De pira silbatjca.		
	<i>PKH'</i> De agrjfolio id est loto.		
30	<i>PKΘ'</i> De mespila.		

2c

INCIPITEPISTOLA DIOSCHORIDES:

5 **M**ultj nob . . . —
 runt auC
 tores an
 tjqui de
 uirtutjb; herbarum. &
 compositiones oleorum. &
 quam plurjmi Iuniores sco-
 10 . . . — . . . ljs arie frater
 . . . — . . . probare tjbi
 — — . . . a mea
 — — . . . nec
 15 — — —
 — — —
 — — —
 — — —
 — — —
 20 — — —
 — — —
 — — —
 — — —
 — — —
 25 — — — cer —
 — octrinam. preter
 — tentes herbarum uirtutes

2d

dimittentes etjam metalljCas
 & haromatjCas species. Cra
 thebas uero prudentissimus
 & andres¹⁾ mediCus radicib;
 diuersarum herbarum concisas po 5
 testates & uirtutes pigmen
 torum colligere potuerunt
 . . . auCtorib; . . . — . . .
 . . . — . . . quibus &
 mult 9es & nomina 10
 herbarum potestates pre
 . . . — . . . erunt. Ceterj hulus
 . . . — . . . patres propemodum
 . . . — . . . uidentur
 quorum ipsa nomina Innotj9ja 15
 omnium sunt modo Jd est basjljus
 — — &
 — — . . . edio
 — — as asclepiadii
 fuerunt uoluerunt uirtutes 20
 specierum probatjonesq; leuiter
 demonstrare. quin ex casuum
 proba9jone potuerunt tradere.
 sed calore . . . bentur. his rap
 tjs uerbositatem magis quam 25
 plenam sunt Instructionem consecu
 ti quorum ex his unus certjor
 euforbium boluit sucum esse ca
 mele herbae. quae maxime
 Initalja nascitur et andro 30

1) Nur die zwei letzten Buchstaben
 sind deutlich.

f° 3a semon. simile uoluit hi
 pericho. aloen e⁹iam caupsi
 ten dixit InIudea nasci
 Ceteraque si mendaCio
 5 conscripsit pecCauit etjam
 Inconstituendis. uel demons
 trantjs uirtutib. & . . . omnib;
 pigmentorum. Nos autem¹⁾ ex prj
 ma etate . . . — . . . piditate.
 10 etjam hulus I ates mul
 tarum regionum terram conuimus.
 Maxime . . . — . . .
 militare exerc . . . — . . . culus
 mili⁹j & ausa . . . — . . . nCias
 15 rtudo addid . . . & post ex
 . . . stj⁹j mil⁹j⁹ae
 . . . — . . . studiosae
 . . . diljge . . . — . . . laborem
 . . . — . . . ljbros de her-
 20 barum statibus & uirtu . . .
 & confec⁹jones oleorum ostenderem.
 atque ab aljis pretermisssa sunt
 scribendo monstrarem a me
 Carjssime frater quare peto te
 25 ut cum hos quinque libros legere
 fueris dignatus. non ad mea
 uerba tantum sed ad uirtu-
 tes pigmentorum uel herbarum
 attendas. hac enim qua conscripsi
 30 hac tibi tradidi non exopinite.
 3b aut fama cognoui. sed ex
 lec⁹jone & experimento addidici.
 Nam & multarum prouinciarum
 situ'
 35 non Ignarus adtendens. ma-
 nifestissime Instruo secundum
 cljmma & genus. & omnia

1) Da nur der erste Zug des *N* noch deutlich ist, so bleibt *Nos autem* fast ganz Konjektur.

conscripsimus. quarum uirtutes
 medicinae sunt necessariae.
 & composit⁹jones. & InuiCtas
 uirtutes. qui cum conficere aliquid
 medicamen uoluerjs. Inspicies. 5
 merjtum uirtutjs pigmentorum
 & ex . . . — . . . am faCis
 confe . . . — . . . TunC poterjs
 Causae jsu rcere. preterea
 e⁹jam hoc Conuenit nosse ex 10
 quibus
 locis colligende sunt herbae. In
 quibus e⁹jam reponantur temporjs
 e⁹jam oportunitas requirenda est
 ut non usque differas. quae pro 15
 tempore colligas. ne aut.
 arjda nimis. aut Inma⁹ura
 decerpas. In his enim colligendis
 nsⁱ tempus aduerterjs potesta-
 tum suarum. & uirtutum possi- 20
 biljtates omittunt. Mag-
 na res est enim In scire tempus
 herbarum colligendarum. an
 sicCo. an humido. an frjgido.
 an Calido tempore colligas. || 25
 an ex altis & montuosis locis an
 ex ualljb; & campis. an ex locis
 humidis aut sicCiorjb; fortiores
 enim sunt herbe que In campis
 humidis nascuntur. maxime umbra- 30
 culo quolib& a sole fensatjs. nam
 hae sunt herbe eljgende que non
 ex ueterj radiCe gjgnuntur. etjam
 hoc latere prudentiam tuam non
 deb& quod aljquante terre regio- 35
 num¹⁾ secundo fetant herbas quas
 aut cultura nasci precipiat aut na-

1) Das einzige *g* ist unlesbar, jedoch eine Spur davon vorhanden; die übrigen Buchstaben deutlich.

tura locorum Inmaturo euom&
tempore. Nam multas herbas noui-
mus hiemis tempore & flores &
folja uirjdia habentes multe etjam
5 Inanno secundo fetant flores. nam
qui huIus modi uult habere noti-
tjam diligenter deb& scire quo
tempore semina quo flores. quo
radices. uel Ipsas herbas colligat.
10 uti scias quae nature sunt. quae
utjles atq; Inutjles. uel que habent
Inpostura ut facile probes atque
cognoscas. signa etjam herbarum
3d quae In plurimis || foljis quae In
15 rarjs sint demonstro. multos enim
error decipit nescientes. Nam ha-
rum rerum plurjmi scriptores qui
ocCultate fide haec scire non po-
tuerunt. errauerunt diCentes ali-
20 quid ¹⁾ non habere nec flores nec
radices. nec semen. sicut est ag-
. gramen. aut ueciu.
aut pentafillu. hae nullo tempore
flores gaudent. oport& etjam hoc
25 medicum scire. quae herbe. quan-
to tempore durent. elleborj ambo
albus & niger anno uno durare
possunt. alja enim trjennio durant
quorum nomina subt; subleci. ma-
30 xime quae In durj&ja uel In creta
nascuntur. Id est stjcados. Came-
drjon. poljon. broton. seriphon.
absenthion. ysopu. & similja supra-
scrjptjs. Jste herbe pleno semine
35 colligende sunt. quarum flores ante-
quam cadunt legj oportet. semen
uero earum non siccum exsucan-
dum est. eo Ipse herbe deInde

1) Die Buchstaben *id* spurlos un-
lesbar.

cum florjb; exsucande sunt. lacrj-
mus herbarum de uirjdiorjb; || herbis f° 4a
colligendi sunt. radices & comas
radicum. ut superjus diximus. ma-
turjb; herbis tollende sunt quarum 5
radicum corja si exsucare uoluerjs.
illo tempore oport& fierj. cum
Iam ceperjnt deponere folja. tem-
pore adactae. maxime qui uolerjt
herbarum radiCes colligere. & 10
mundas locis siccis easdem deb&
ponere. & si non fuerjnt munde²⁾.
id est terrae plene labande sunt
& sic reponende. flores herbarum
& semina earum arcelljs uel locu- 15
lis ljgnejs redigende sunt. aut In
cartjs aut In foljis suis. haec enim
semina seruare solent. quod si su-
cos seruare uoluerjs. propter hu-
mida medicamina. oport& In uitrejs 20
aut argentejs. aut cornejs uasis re-
poni. Quodsi ad oculorum medi-
camina sucos seruare uoluerjs.
quae recipient In confectjone sua.
picem ljquidam uel acetum. aut 25
cedrjam In uasis henejs aut stag-
nejs facis;

EXPLICIT. EPL'A DIOSCHO-
RIDES.

JNCIP. UIRTUTES PIGMENTO- 30 4b
RUM CETERAQUAE AD HU-
IUS MODI PERTINENT RA-
TIONEM.

icon.

A' De yrjs illjrca. 35
yrjs illjrca folja hab& silfjo
similja. sed maIora & uastjora
& pinguiora. flores etjam hab&

2) *mun* fast unlesbar.

superiorem diuersis colorib; id est
 alba aut meljna aut purpurea. aut
 beneta. radices hab& sub terra
 durjores & Incurbas. odore bono
 5 plenas Hae radices colligende. &
 ljno Inferende. & sic pendentes¹⁾
 siccandae sunt. Meljores autem
 quae machedonica hyrjs aut hillj-
 rjca fuerjt. maxime durjor & breuior
 10 & colorj rufo & odore bono eljgen-
 dae sunt. Gustatv caljdior quae cun-
 tunditur sternutamenta producit ||
 4c ljuica etjam albidior est. & gustu
 amarjor. Haec Inuirtu9e ponitur
 15 loco. haec cum uenefuerjt²⁾ utre-
 que Cabernas habent. Tunc meljus
 olent seduirtutem Inferjus habent
 Haec Caljde sunt nature. & lep-
 20 tjtjCen faciunt adtussim. uulnera
 curant. sane asinteran eorum facile.
 produCit. & purgat colera. etjam
 cum mulsa. ζ uij. date purgant. som-
 nium Inuitant tormina cum aceto
 25 para9e³⁾ sedant uestjarum uenenis.
 ocCurjt splenetjcs. & contractis.
 & frijgore capitjs cumuino date me-
 dentur. menstrua prouocant. elis-
 xatura earum addurjtjas matrjcs
 30 fomento prosunt. & remolljunt.
 sciatjcos clistere curant fistulas etjam
 & Inpen'digjnes⁴⁾ tunse & ex melle
 colluria³⁾ facta purgant. replent.

1) Von hier bis zum Ende der
 Columne sind in jeder Zeile ganze
 Wörter oder Silben mit stärkerer Tinte
 nachgeföhren.

2) nefue mit stärkerer Tinte nach-
 geföhren.

3) Punkte sind unter das Wort
 gesetzt.

4) Unter nd sind Punkte.

& cicatrjcem Inducent. Haec col-
 ljrja facta & pessarji) more In-
 lecta. secundas muljerum educunt
 adquiradas e9jam & duritjas uteres.
 cocta ut cataplasma Inponuntur. 5 4d
 puluer e9jam earum herbarum cum
 melle uulnerjb; & ubi ossa nuda
 fuerjnt. inpositum replent. Dolorem
 capitjs. cum oleo roseo & aCeto
 Cataplasma capitj Inposita lebat. 10
 lentjgines & papulas. quae Infacie
 nascuntur cum elleboro albo dup-
 lomisso exmelle. Cataplasmam col-
 ljgjs Inp. . es & purgat pessarjis &
 malaCmatib; & acopis miscentur 15
 & Inomnib; calastjcs utjljs est;
 icon.

B' Deahco- ru.

A coru folja
 hab& hyrjdi si- 20
 milja. sed angusta. & radices dis-
 similes. sed obtortas & non rectas.
 Sed geniculatas & nodosas. || & f° 5a
 subalbas. habent morsu uiscidas.
 odore suaues. sed. meljor est albus. 25
 & duru. sed non ueterj. sed fortis.
 utjljs est maxime galatjcus. & cal-
 cedonicus. hic apud galatas aspejon
 appellaTur. Radix ejus hab&
 uirtutem caljdam. aqua uero Inqua 30
 decoquitur. diuretjca est. utjlis
 etjam pleuretjcs. & toracis. & epa-
 tjcis & torminosis. & corrupteljs.
 splenetjcs utjljor est. stranguirjcs
 qui cum dolore urjnam faciunt. & 35
 ad morsum serpentum efficax ad
 muljerum menstrua perfumentum

3) Punkte sind unter das Wort
 gesetzt.

utjlis. sucus eŝjam radicis ejus
oculorum purgat calgines miscetur
eŝjam antjdotjs. & tyriacis;

icon.

5 F' De meu atamanŝeu.

5b **M**eu quod quod appellatur ata-
man || tjeu nascitur Inmacedo-
nia & Inspania. similjs est aneto. In-
foljs & Inramis. ascendens deterra
10 usq; ad cubitos duos radicib; spar-
sis & tenerjs. curbis & longjs. &
odore suabi. gustu caljdo lingua
mordens. iste trjŝe eljxat Inaqua
dantur In poŝjone utjliter adrenum
15 dolorem. & adbessice causam dum
urjnas prouocat. stomachi eŝjam
inflaŝjones & tormina Interaneorum
mitjgat. & isterjcas. hoc est dolo-
rem matrjcis curat. attrjsin¹⁾ mitj-
20 gat. toracis reumatjsma cum melle
[m]ore electarj daŝum prodest men-
strua eŝjam perfomentum prouocat.
stranguirjas Infanŝjum cataplasma
Inposita super pectjne resolb&
25 ex quo si plus bibitum fuerjt. ca-
pitis dolorem commob&;

icon.

4' De quiperu indicu.

5c **Q**uiperu multj erjs Ceptron uocant.
30 **Q**aljqe et aspalaŝum sed falsum
est. hic autem folja hab& similja
porro. sed oblonga & ten^ueiora. &

1) Punkte sind unter das Wort ge-
setzt.

dura ascendens deterra cubito uno.
semis. hasta angulosa simile lunco.
asta Incapite semen generat: ra-
dices sub terra habentes rotundas.
ut oljbas nigras. Multe & conlunCte 5
nascuntur colore nigro. odorj suabi.
gustu subamaro. nascitur locis
aquosis. & Inpratjs. his nobiljor.
qui grabior & durjor. & grossior.
& fragjljor. & asperjor fuerjt odore 10
plenior uisciŝudine odorjs haben-
tem. talja signa qui habuerjt cilj-
ciensis aut syrjatjca aut de [i]soljs.
quicladibus est nam uirtutem hab&
caljdam. & diuretjcam. cauculos¹⁾ 15
pelljt. orjs uulnera curat. additur
& malagmatjb; caljdis. & confec-
ŝjonib; oleorum. diciŝur eŝjam &
India quiperu. nardi simile zinzi-
berj. quod cum mastjcauerjs. cro- 20
ceo colore efficitur. quod cum capil-
ljs tralectum fuerjt cadunt;

icon.

E' De cardamomu.

Cardamomu meljor est dearmenia. 25
& decommagenis. & debosporu.
ueniente. nascitur eŝjam Inindia.
& arabia. sed eljgendum est fragjle
& plenum semine. & clusum. &
odore suabe. & gustu uiscidu. 30
& amaru. qui alius¹⁾ est utjljor
omnium. uirtus eŝjam est illj calj-
da. qui si bibitus³⁾ fuerjt cum

1) Ein häufig vorkommender Roma-
nismus. Siehe Einleitung.

2) Kann ebensogut gelesen werden:
quia hiis.

3) Sehr häufige Konjugationsform.

aqua epelentjcis prodest. tussim
mitjgat sciatjcos²⁾ curat. paraljtj-
cos sanat. serpentum morsib; oc-
Curr&. tormina ad sanita⁹em per-
5 duCit. potus animalja uentrjs ex-
cludit. cumuino nefretjcis & diuretj-
f° 6a cjs. opitula⁹ur. || hictusscorpionum.
uel omnium serpentum salubrjter
curat datur cum radices aut cum
10 corja radicum laurj. obulo uno da-
tus. ζ. j. lapides de bessica frjat⁴⁾.
menstrua fumigando deponit. cum
aceto trjtus scabiolas hominum sa-
nat. misce⁹ur e⁹jam & confec⁹jjo-
15 nes oleorum;

icon.

ζ' De nardu indicu.

Nardi genera duo sunt unum In-
dicum. aljcum syrjatjcum. sed non
20 quia Insyrja Inuenitur jdeo nomen
acCepit. sed quia monte ubi nasci-
tur. pars ejus montjs Inindia por-
rjgitur. aljqua autem pars In syrja
notatur. sed nardum quod Inben-
25 tum fuerjt. Inea parte montjs quæ
syrjam respicit. hjs est qui & lebis
est. & rufus. || & multos capillos In-
līga⁹ur. habens odore suabi equi-
perj¹⁾ habens saporem. spicam
30 breuem. & cum miseris eam Inore
hab& suabitate cum amarjtudine.
Si diu⁹jus Inore tenea⁹ur. departe

2) *ισχυαδικοῦς* wie 4 c, 7 b; vgl. *stericos* für *istericos* 18 c und die Anmerk. 2 zu 26 B b.

4) Spezifische Wortbildung.

1) für quiqerj = *κνπελρον*. Ein analoger Fall ist auch equitina = *κντινος* f° 32 c und d.

Indie qui fuerjt angitis appellatur.
ex fluminis nomine nunCupatur.
siue ex nomine montjs. In quo
nascitur sine uirtu⁹e. debjlis est
enim aquosus generans spicam ob- 5
longam. & multum spissam. & ex
una radiCe multos ramos generans
Incircuitu. & non utjles Inodore.
Incacumine uero ejusdem montis.
quod aquam non Infestetur utjljor 10
nascitur. odorem late distendens
similjs quipero. & prope syrjaco
similjs. alia uero appellatur apud
syros. samfjrjga. ex nomen loci
proximi uoCabulum sumens. Spi- 15
cam habens oblonga subalbidam.
frutjce habens maIorem. odore non
ualde suabi. quam multj Infusam
Inaquam distrahent. ut colorem ni-
mis album || careant. & fallant hae 20
6c mentes. haec ita agnoscitur quia
abalba est aut si Infusa colore-
mutabit fragjljor Inuenitur & long-
jor. haec adulteratur sic. Inhumo
terjtur stjrbium & exinde irrjgatur. 25
& pondus super ponitur; Tunc
adulterata Intellegjs quia grauior
& nigrjor appar&. nam & terra &
lutum propter confjrmandam Inpos-
turam radicib; ejus Inponunt. ut non 30
Credatur Infusa. sed cum signa su-
pra scripta uiderjs. aut corruptam
aut Incorruptam cognoscis; Haec
omnes caljdam habent uirtu⁹em
sicCam & diuretjCam. unde & bi- 35
bitu uentrem constrjngunt fluxu
matrjcis abstjnent nauxia cum frj-
gja aqua pote Inhibeat. Infla⁹jjo-
nes e⁹jam stomachi patrant & re-
soluunt. epatjcis & hiC⁹erjcis & 40
neufretjcis In qua elxata fuerjt

aqua matricis durj9jas per fomen-
9um dissolu&. cadem aqua oculo-
rum prurjgnes aufert. & submor-
dent e9jam palpebra. antjdotjs
5 e9jam necessarje adlungjtur. quae
trjtae Inuino & In bitreo ¹⁾ baso se-
posite ex eo collirji intrj9ura admis-
citur.

6d

icon.

10 Z' De fas- ces gallj-
ca id est celtica.

Celtjca uero id est spica CeltjCa
nascitur hilljrco nomen habens
apudeos aut n'ec & Insirja nasci-
15 tur. frutjCes habens super terram
breues & spissos. legjtur aciuib;
cum radicib; suis. fasces facientes.
quod plena manu tenerj possit.
Ideo abaljjs fasces galljCi appella-
20 tur. Haec hab& folja oblonga &
non lata & rufa flore melljno odore
circa radicem suabe contjnens. sed
quia Inter ipsa alje herbe similes
odore nascuntur. & cum isdem col-
25 ligitur ex quib; cum medicamina
conficere uoluerjs. passi ²⁾ nolj con-
tundere. sed purgas siC. carta spar-
ges In loco humido & super fas-
ces supradictos Inpones & isspar-
30 gjs. & desuper aqua roras ut om-
nes sudent, & dimissa una die alja
die cum purgaueris Inuenies Intra
eosdem fasces folja alja & non ni-
mis longa radices habentes similjs
f° 7a 35 celtjce || haec separas & exbona ip-

sa folja contundes & teres In uno.
crosiscos ¹⁾ colljgjs & seruas in
uaso fjetjlj diljgenter clauso. utjljs
est recen9jor odore suabior. & ra-
dicib; plenior esse deb&. uel spis- 5
sior & non fragiljs. quae si taljs
fuerit similjs In uirtute poterit esse.
sirjaCena. est diuretjca prodest Ie-
corosis tumorib; &. hictericis. uel
morbo regjo Infla9iones stomachi 10
cum aqua decop9um In aqua auxen-
9ium discu9&. splene medetur.
uessice & renib; utjljs. sed mor-
sib; uenenatjs cum uino data opi-
tulaturs. malagmatjb; e9iam calj- 15
dis & unctjonib; miscetur; Est &
analardu ²⁾ celtjca montuosa quae
a plurjmjs tylatjceis aut perjtjs abi-
rjtjs appellatur haec nascitur In ci-
ljcia similjtudinem habens Infoljis 20
& inramis Hiringjo. haec spicas
breuiores hab&. & spinosas radices
mittens Induab; aut trib; odore ||
suabi. nigriorem colorem. asfodillj 7b
radicib; similes haec nec florem 25
nec semen hab&. sed uirtus est
illj similjs celtice;

icon.

H' De asaro.

Asaru quem multj spicam agres-
tem uocant folia hab& hedere 30
similja. tenuiora. florem habens
Inter folja Iuxta radices foljorum
purpureo colore. Insimiljtudine
yosquiami semen. simile hubarum

1) Vqn hier bis zum Schlusse der
Kolumne kleinere Schrift.

2) Unter das Wort sind Punkte ge-
setzt.

1) Lies *trociscos* (τροχίσκος). Vgl.
Anmerk. 1 zu 13 d.

2) Lies *alia nardu..*

habentes radicib; plurjmis. & nodosis & tenerjs. similes agrostis ¹⁾ jdest *gramen*. suabi odore. uirtutjs caljdae & gustu mordaces. est
 5 e9jam diuretjCa ydropicis & sciatjceis prodest. menstrua e9jam depone&. si ex ea 5 uij. cum mulsa
 7c dederjs || uentrem purgat sic ut elleborum album. miscetur etjam diuer-
 10 sjs olejs odoratjs. nascitur etjam locis umbrosis. & montuosis. In frigia uel In ponto & In italya
 icon.

Θ'

De fuu.

15 **F**u multj nardum agrestem ap-
 pellant. nascitur Inponto. folia helleborj similja. uel ypposeljnu. & crescens de terra cubito uno. aut ampljus. astam leuem & mol-
 20 lem habens subpurpurea nodosa. flores narcisso similes factura. colore uelutj purpureo. In robore digjtj minorjs. radices similes Iunci. uel elleborj nigrj. colore rufo. odore
 25 grato seudonarcissi. uirtute caljdae etjam diuretjca culus elixatura ad laterjs dolorem facit. menstrua In-
 7d citat. antjdotis miscetur. qui adulteratur radicib; oximysinis. sed ut
 30 scias utrosq; discernere fu enim fragilior est. & odorj magno. oximirsini uero durjor & sine odore est.

icon.

35 I' De malabatu. id est folju.

Malabatu multj putauerunt nardu Indicu. sed est folju sed In

1) Durch Rasur aus *agrestis*.

odore sunt falsi. nam multa esspecies similj odore spiCaenardi habent. sed est genus folji. super terra extensis. prope sine radice. hancherbam idest folju dum Indii collegerjnt
 5 Inserunt Inuno & siccant extate. aliqui e9jam Ipsos ramos colligunt. & sic seruant & terra cum omnib; herbis extate uim caroris ¹⁾ arescit. & nisi foco herbe arjde fuerjnt per-
 10 uste. aljo anno nullam generant herbam. est enim utjljus. ut betus non sit ²⁾ || & colorjs subalbido nigello mixtum. quod cum Inmanu tenuerjs fragjljor non est foljo Inte-
 15 gro Cum suaauitate. odorjstjco. odorj diuturno. & gustu nardino. & non salso. uirtutem hab& spicenardi. simile est diuretjcum. tumorjb; oculorum elixas Inuino. fomento adi-
 20 betur puluer ejus Inaqua frjgjtum oculjs superunges. quod cum mastjcauerjs diu9jus odorem ten& quod In uestjmentjs cumpositum fuerjt. tjneolas non permittjt. & uestjb; 25 odorem gratum prestat;
 icon.

f° 8a

AI' De cassie diuersitates.

Cassia Inarabia nascitur. ubi multa
 30 Aromata & diuersa nascitur. hab& asta grossa cum corjo suo. & folja similja piperjs. eljgenda est illa que fuerjt rufo colore. subru || teo
 8b similjs corallo. uel oblonga & lene. & fistuljs plenior. gustu submordax 35 cum nescio qua calefactjone. odore aromatjco plena. & Inore missa

1) = caloris.

2) Unter die letzten vier Worte sind Punkte gesetzt.

uini subtraat saporem. taljs a Ci-
uib; appellatur. absalji illam uo Cant
dafjntjs. abalexandrjnjs negotjato-
res cassia nunCupatur; Est etjam
5 altera subnigella. colore purpureo.
plena odore minime. suauj maxime
necessarja est artj medicine; Se-
Cunda enim est huiC SS'a; Est
tertja Cassia que appellatur blatos.
10 suabi odore. & quamuis multe &
alje sint casie' tamen Inanes. &
Inra;Jonabiles habentur. Ista enim
melena flagjljor est & breuior. unde
& nomine prouinCie Cedal appel-
15 latur; Est etjam pseudoCassia lap-
patjo similjs. quae aproba;Jone
faciljs est & nec Ingustu suauis;
Alja platja sirence Inuenitur. lata
& mollj & lebis. colore subalbido.
20 & scabiosa. & uirtus est ej Caljda.
8 c diuretjCa || sicCatorja gustu sub-
mordax. est utjljs adcaljgjnjs ocu-
lorum malagmatib; necess[ar]ia.
maculas de uultu cum melle trjta
25 emendat. menstrua prouocat. Cum
aqua pota. morsib; uenenatjs oc-
currjt. tumore enteraneorum bibita
sedat. renum dolore fomento con-
pescit subfumigatjone addescensu.
30 matrjeis deponit. duplji pondere
procinnamomum In antjdotjs Intrat.
est uero utjljs In omnib;
icon.

BI De cinna momi diuer
35 sita tes

Cinnamomi etjam genera multa
sunt. que a ciuib; appellatur
mossilosté. meljor est omnib; que
similjs est cassie. mossiljtj que re-

cens fuerjt & nigro colore. & missa
In uino solu& se. uirguljs tenerjs
& lenis. nodis plena. odore || plena
rutae. haec est enim proba;Jo
cinnamomi. si cardamomo similjs 5
sit. que In ore missu uiscidum &
mord&. & redd& saporem. & sub-
salsum cum quodam calore. culus
asta cum fregeris. puluere emittit.
10 quas astas cum eterra euulserjs
radiCes ejusdem secuntur. est etjam
Ista probatjo cinnamomi;

Est etjam alterum genus cinna-
momi montanum. tactu asperjor.
statu breui. & grossior. subrufo 15
colore;

Ter;Jum uero cinnamomum si-
miljs est cassie mossilentjce. sub-
nigello colore. tactu lenis. & non
multos nodos habens; Quartum 20
genus est cinnamomi. colore albo.
tactu mollj Inrobore grossior &
fragjljs. & radicib; maior; Est
etjam quintum gen; odore similjs
cassie. colore subrufo. & corjo si- 25
miljs cassie. asta In se habens
fortjore radicib; grossior. similjs
ljbanotjdi & multas hastas retjnens
|| murte similes & cassie sed non f° 9 a
tantum odore plenum. sed eljgen- 30
dum est aū cinnamomum. tale co-
lore subalbo. scabiosum & semen
habentem. simile piperjs. & lene
ljgnum habentem. culus radix Inu-
tjljs est. nam est e;Jam alterum 35
genus cinnamomi qui appellatur.
lotos. & moto. sed nec uirtute nec
odorem hab&. est e;Jam alterum
genus. quod agreis appellatur.
xylo Cinnamomu. Id est ljgnum 40
cinnamomi. radicem habens maIo-

8 d

rem. cum astjs nod[os]is. simile Cin-
namomi. & Inodore non suabi. quem
dicunt aljqui meljorem esse cinna-
momo. uirtus est autem omnis
5 cinnamomo. caljda. & diuretjCa.
malaCtjCa. leptjntjca¹⁾ digestj[bi]ljs.
pota cum aqua secundas muljerum
excludit. & menstrua prouocat.
meljus his rebus supradictjs opitu-
10 latur si murre fuerjt mixta. benena-
9 b tjs morsib; || oCCurrit. uel beneno
poto contraIt. calljgnes oCulorum
extergjt. cum melle trita. maCulas
uel lentjgnes uultjbus purgat. tus-
15 sim sedat. catarrhon mitjgat. Idro-
piciis medetur. neufretjcis. & dysu-
retjcis utjliter datur. miscetur etjam
confec9jonibus. odoratjs. & In om-
nib; utjljor Inuenitur. quam si uo-
20 luerjs seruare. siC seruabis. teres
pulber²⁾ uino mixto & colljgjs eum.
& siCca In umbra. est e9jam al-
terum gen; cinnamomi. quem aljqui
pseudo cinnamomum uoCant. uisu
25 bono. hastas habens grossiores.
odore & uirtute Inferjor9

icon.

II' Deamo mu ||

9 c **A** momu frutex est similis botruo.
30 ~~Incircultu~~ culusljb & arborjs nas-
citur. flores habens. simile leucoIo.
Id est. Infoljs bjoniae similjs9
Eljgendum est autem siC. eum qui
colore galbanej hab&. & ljgnum
35 purpureum. odore suabi nascente
Inarmentja. & Inmedia prouinCia.

1) Augenscheinlich in der Absicht
eingesetzt, das im griechischen Texte
später folgende λεπτύνει wiederzugeben.

2) Vgl. puluer 4 d, 8 a, 10 c.

his loCis optjmum nascitur. quia
Campestrja & humida loca sunt9
MaIorem habent & uirjdem & tac-
tum molljs saporem. & odorem orj-
gani habens9 Pontjcum uero rufum 5
est & non longum. & fragjle est.
& botruis & semine plenum odorj
stjCtjco hiC eljgendum est. siC re-
cens & albus. uirgas purpureas
habentem & spansum¹⁾ & semine 10
plenum9 Botruis similem. & pon-
derosum & Inodore suabis. sine
aljquo situ. quod mastjcatu ljngua
conmord&. uno Colore habens no-
nuarjo. uirtus ejus caljda & siCca 15
est tjttjCa prestat somnum tumores
e9jam cataplasms admistum sedat. 9 d
ICtjbus scorpionum cum ocimo tri-
tum. & ut cataplasma Inpositum
oCcurrt9 Ex aqua. ejus oCulj tu- 20
mentes foti relebantur. tumorjb,
uiscerum ubae passe conmistum.
& ut cataplasma Inpositum sedat9
Muljebrja feminarum fumento con-
pescit. hulus calda pota nefretjci. 25
bel aepatjcis. sed & podagrjcis prod-
est. diuersis ammiscetur antjdotis.
& mirjs & uarjs odorjb; grate misce-
tur9 haec adulteratur siC9 Multj
colligent herba quae appellatur 30
amomis. similjs Inflorjb; amomi
sine semine. & si odore est habens
simile orjgano. eljgendum est au-
tem tales qui de una radice plu-
rjmos hab& ramos9 35

icon. ||

IA' De costu

Costum utjlem arabicum eljgen- f° 10 a
dum est album & lebe & odore

1) = expansum.

plurjmo secundus est Indicus. *qui*
grossior est & niger. & leuior ut
ferula. tertjum syriatjcum pondere
grauior. color euulseo ¹⁾). odore
5 stjptjco utjljs est e9jam recens al-
uus & plenior. & ex toto durus &
siCeus sine aljqua pertusura. stjpt-
jco & mordaCe sapore Inuenitur.
uirtus est ej caljda & diuretjca.
10 menstrua prouocat. & sarjis²⁾ ad-
IunCtus Id est dolore matrjeis mitj-
gat. morsib; benenatis uibitus ċii.
opitulatur. cum uino & auxen9jo
dolorem stomaChi & Infla9jones.
15 & toraCis uitja conpescit uentrem
stjmulat uino datus lumbrjCes latas
deponit. cum aqua potus. oleo com-
mixtus frjca9joni ad hibitus torpen-
tes frjgore calefaCit; Eadem unC-
10 b 20 tjone & paraly || tjcos Curat. melle
mixtus maCulas InfaCie natas de-
tergjt. malagmatjb; & antjdotjs
necessarje miscetur. hiC adulterj³⁾
potest aelenio admisto. sed faCiljs
25 nobis est Intellectus hiC nam ele-
nium nec odore costj hab&. nisi
exeo sumpserit nec sapore mor-
daCe. & tenuiores radices hab&;
icon.

30 *IE'* De jsquinu. id est iuncu.

Squinu nascitur e9jam Inpartjb;
9ljbie & Inarabia & In[n]abatea &
Inbabilonia. sedljbie nuga est. nam
arabicum & babilonicum eljgendum
35 est. maxime rufum & non uetus.

1) Lies *colore uulseo* = *buxeo*.

2) Σάρις plur. σάρια eine Nilpflanze.

3) Vereinzelt stehende Konjugations-
form.

culus spica partjb; separata est.
roseum habens odorem qua cum
confrjcuers manib; la9jus Iac&
odore. quod cum mastjcauerjs mor-
dax & caljdus || sentjtur. uirtus ej 5 10 c
caljda & diuretjca extjptjca & lep-
tjnica¹⁾. & digestjbiljs menstrua
prouoCat. uentositate conmou&. caput grauat. puluer floris Istjus.
EmoptoiCis²⁾ prodest dolorem sto- 10
maChi & pulmonis & Iecoris & re-
num subuenit antjdotjs miscetur.
hulus radix stjptjca est unde sto-
maCho reuma Infestato datur. hulus
eljssatura matrjejs dolorjb; fomento 15
subuenit;

icon.

IG' De calamu aromaticu.

Calamus aromatjcus nascitur Inin-
dia utjljs est autem colore rufo 20
nodis spissis fragiljs aranea plenus.
ascendens cubitum unum aut am-
pljus subalbida. stjCtjCo sapore ||
sentjtur & uiscido. uirtus est ej 10 d
diuretjCa Cui si miscuerjs semen 25
graminis & semen appii. simul
decoxerjs per potu datus cum aqua
Caljda; Adlutorjum ydropiCis &
nefretjeis & diuretjCis prestat.
menstrua prouoCat. tussis fumo 30
ejus conpescitur admixta resina
terbentjna. quod fumo per Infidu-

1) = λεπτυνική; über *extiptica* s.
die Einleitung.

2) = αἰμοπτυχοῖς; später kommt
auch die Schreibung *emptoicus* nicht
selten vor.

blu¹⁾ adhos²⁾ * colligjtur. aqua de
eljxatura Ipsius muljerjbus fomento
subbenit; Miscetur e9jam & ma-
lagmatjbus & omnib; odorib; bonis;
5 icon.

IZ' De balsamu.

Balsamu arbor est similjs ljeii &
Ineodem statu aut piraCantes.
folja hab& rute similjs & subalba. ||
f° 11a 10 flores non caducos nascitur InIudea
solummodo cortjb³⁾; uel loCis hu-
midis est enim tenera & asprjor &
oblonga. haec est Inomnib; utjlis
que faCiljs secarj potest;
15 icon.

IH' De opobalsamu.

Opobalsamu quod appellatur la-
Crimus estqui laCrjmus dieb; can-
nicularjb; colligjtur. ungulis ferrejs
20 de scissura arborjs suprascrip tequod
tam paruis loCis nascitur ut uix
urceos sex aut septem per annum
colligatur. quo In loCo pretjo hab&
In ljbra una argentj ljbras duas;
25 Qui lacrymus recens non uetus est
eljgendus odore for9jore. non sub-
aCido. gustu suavis. & mordax.
& stjptjCus. qui diuerse adultera-
tur sic. miscetur ej oleum therebin-
11 b 30 thinu. & oleo || lentjscinu. & qui prjnu
aut balaninu. aut metapiu aut mel.

aut Cerotarju * myrs inu¹⁾ aut Ci-
prjnu ljquidu proba9jo ejus taljs
est panno laneo exinde stjllas;
Quem pannum cum laberjs facil-
ljme exi& nullam faciens maCula. 5
nam si adulteratus fuerjt haec pro-
ba9jo minime Inuenirj potest;
Item alja proba9jo aquae cum stjll-
latus fuerjt miscetur Ita ut non
pareat. sed adulteratus spargjtur 10
super aquas. uelut olej guttas. &
si Infinito tempore seruatus fuerjt
exterminatur; Multj e9jam errant
dicendo ut aquae stjllatum dicant
perjre. aut su'sum ascendere & 15
spargere;
icon.

IO' De carpobalsamu. & xylo-
balsamu ||

Xilobalsamum utjljs est recens 20 11 c
& tenerus colore subpurpureo.
plenum odorj bono. similem opobal-
sami odorem. cum eum fregerjs
reddet. & ejus semen si fregerjs
talem mittjt odorem. sed eljgendum 25
est qui uirgam habuerjt longam &
rufam & plenam & grauem. In
gustu mordens l'nguam. & calorem
orj prestans. semen ejus ab aljquib;
adulteratur siC. ammiscunt²⁾ ej 30
semen hyperiCi. quod (quod) In-
tellegas siC quod hypericum est
malus & baCuum & sine aljqua

1) Punkte sind unter das Wort ge-
setzt, offenbar von der gleichen Hand
wie das * am Rande.

2) Lies *ad os*.

3) S. die Einleitung.

Romanische Forschungen I.

1) Punkte sind unter das Wort ge-
setzt und ein Buchstabe zwischen s und
i radiert.

2) Vgl. Anmerk 1 zu 34 c.

uirtute. & gustu simile piperj;
 Nam opobalsamu uirtus caljdissima
 est. hydroCollurja ammixta Caljg-
 nes oCulorum purgat. frjgdores ma-
 5 trjCis mitjgat. cerotheris rosejs mixta
 secundas muljerum deponit. & abor-
 tum prouocat unCtjoni additus. fri-
 gora mitjgat. uulnera sordida pur-
 gat est enim cum uibitus fuerjt. ||
 11 d 10 diuretjcum. & peptjcum. aneljtum se-
 dat uiuentjbus aConitum cum laCte
 datus medetur; Morsib; uenenis
 subuenit; malaumatjb¹⁾; & anthido-
 tjs utjlter miscetur. maxima uirtus
 15 est ej. secunda In semine. tertja
 uero In ligno. utjljs est etjam se-
 men ejus; Potus pleuretjcis. & peri-
 pleumonicis. ephilentjcis. & s[co]to-
 maticis & tortomnicis²⁾. & tormi-
 20 nib; & dysure. & morsib; benena-
 tjs. & ad muljebrja omnia per fumi-
 gatione prode est; Et eljxatura
 ejus fomento causas matrjCis mi-
 tjt. uirtus est autem xilobalsamo
 25 minus a semine balsami. culus elj-
 xatura uiuita digestjones & termina
 & morsis benenatjs oCcurrjt; Uri-
 nam prouocat uulnera Capitjs mix-
 tum cum myrjm. & puluerem faC-
 30 tum curat & fraCmenta ossis excu-
 tjt. miscetur etjam confec9jonibus
 oleorum; ||

f° 12 a

icon.

1) Wichtiges Beispiel für die Per-
 mutation von u und g.

2) = *orthopnoicis*; andere und teil-
 weise richtigere Schreibungen 14b und
 33a.

K' De aspalatru

Asphalatrū multj aerjs scep-
 tron¹⁾ aut spagnum uoCaberunt.
 syrj etjam diaxylon uocauerunt. fru-
 tex est enim ljgni. spinosi nascitur 5
 autem Insquiroscla. & aput rodos.
 quem cum emerjnt pimentarj mis-
 cent confec9jones oleorum; Est
 autem ljgno breui. qui cum con-
 bustus fuerjt. purpureum aut coCCi- 10
 neum reddet colorem. suabi plenus
 odore durus gustu amarissimus; Est
 alterum genus asphal^atj colore albo
 sine odore. nullam habens uirtutem.
 nullj necessarjum. uirtus est autem 15
 superjor. caljda. stjptjca. quod cum
 uino fuerjt eljxatum. uulnerjb; oris
 medetur. || & adputredines nature 12 b
 cura. & fomento uulnerjb; prodest.
 pensarijs additum muljebrja depo- 20
 nit. culus eljxatura uentrem con-
 strjngjt. aqua ejus uiuita Infla9jo-
 nes & durjtjas conpescit;
 icon.

KA'

De brjon.

25

Brjon multj splaCnon uoCaue-
 runt. utjlis autem Inuenitur
 In arbore cedrja. ut populj. aut ar-
 dini²⁾. his meljor est de montjb;
 cnidis; Secundus est autem ljcuis. 30
 eljgendus est autem aluus. & odorj
 bono plenus. niger uero Inutjljs
 Inuenitur. aluo uirtus est stjptjca.
 culus elixatura fomento causas
 matrjCis opitulatur. miscetur con- 35

1) f° 5 c *erisCeptron*; in beiden
 Fällen hat Dioskorides *ἐρυσίσκηπτος*.

2) Lies *druini* — *δρύνινον*.

12 c fec9jonibus oleorum. & caljdis
unC9jonib; || auguetur aCopolis. &
tjmiamatjb; 9

icon.

5 KB' De agalacu

Agalacon ljgnu est In india uel
Arabiae similjs 9jnepero. odorj
suauj & stjptjco plenus. gustu
amaru. corjum habens simile corjo
10 colore uarjo culus eljxatura fetore
odorjs conpescit9 Odore In fumi-
gatjonem. aurjs habens ex radicib;
ejus 9 j. pota stoma hi. laxitudinem
reparat. laterjs dolorem & epatjcis
15 conpescit. disinterjcis et torminosis
uiuita pro dest9

icon. ||

12 d KI' De castu.

Caston. multj naCaston uoCant.
20 Chis etjam de India uenit. cor-
jum simile sycamini. fumiga9jonib;
odoratjs. & diuersis odorjb; mis-
cetur9 Aqua ejus fomento adiuuita.
constriC9jonem matrjCis resoluit.
25 fotus e9jam ejus deorsum suppo-
situs. ut superjus medetur9

icon.

KA' De cancamo.

CanCamu etjam. lacrymus est
30 Caruorjs arabiae murræ similis.
gusto bromoso. hoC maxime tjmie-
matjb; ammiscetur. murra & sto-
raCi ammixtures¹⁾ gra9jus fumi-

1) Lies *mixture*. Uebrigens ist am
Schlusse des Wortes eine Rasur.

gat. uirtus est ej leptjntjCa. culus
fumiga9jo pingues homines siCcio-
res faCit. uiuitum e9jam pondere
obulorum trjum cum aqua auoxi ||
mellj¹⁾. similjter causae ssē.²⁾ 5 f° 13 a

prodest splenetjcis. & asmatjcis
id est anelosis. & ephilentjcis utjle
est. menstrua prouocat. caljgines
oCulorum purgat. & cicatryces uinu
elixatu putredini gjngjbarum & 10
dolorj den9jum quod utjljus nichil
sit9

icon.

KE' De quifi.

Quifi confec9jones aromatjs do- 15
num dei. hunC Inusum habent
egjptjorum saCerdotes. miscetur
e9jam antjdotjs9 Datur e9jam as-
maticis In po9jonem. culus con-
fec9jones diuerse sunt. unde illum 20
optjmum esse scias. qui ciperum
aCcipit uncia una. & arceutidis
uncia una. & ube passe ljb'. iij.
resine ljb'. uiij. calamu || aromatjcu. 13 b
ljb'. ij. squinanthus ljb'. ij. aspa- 25
latu ljb'. ij. myrre aroCljte 9 x.ij.
uinu bonu 9 viij. melljs boni ljb'.
iij. que sunt tundenda. tundes. &
que terenda. cum uino teres. &
massa Ipsa dimitte digerere die 30
una. & mel coce spissu & admisceas
masse. & repones uaso fiCtjlj9

icon.

Kε' De croco

Crocus etjam utjljs est medicine
35 usu. corjcio sed recens & co-
lore utjljs. modice subalbus & ob-

1) Nach diesem Worte eine Rasur.

2) = suprascriptae, sonst auch SS°e.

longus non fragiljs & plenus. cuius
taCtus Infic& man; & non habens
situ odore uiscidu. *qui* si Ista non
habuerjt signa. ueterjs est. aut
5 Infusus; Secundum est croCum ex
13 c monte oljmo ljcie & ex ea Ciuitate||
ex quirjnea & ex Centorjnu locum
siciljae. I omnes preter corjcium
lasse uirtutes sunt sed sucu abun-
10 dante. sed maxime Infecture ne-
cessarji In italia aljqui Inficient ex
Ipsis quod multo pretjo uendant.
faCient & ad leuia medicamina;
Corjcium autem adulteratur siC.
15 tusa crocomagma aut spuma ar-
gentj. aut moljpdæna. & pro pon-
dere & adultera9jone coCta mis-
centur. proua9jo ejus taljs est.
ponderatus & puluere plenus est
20 sapore dulcorato¹⁾. uirtus est croCo
digestjuiljs. & malaCtjca & stjptjca
& diuretjca & refrjgerjosa. qui cum
dulcore uiuitus digestjonem pre-
stat; Reuma oCulorum superjI²⁾
25 unCtus compescit. lacte muljerj mix-
tus; Miscetur etjam po9jonib; In-
teraniorum cataplasmatjbus neces-
sarje miscetur. matrjci & ano utj-
ljs. uenerem stjmulat. tumores
30 hiCni sacrij. super InunCtus sedat. ||
13 d do^lrem aureum mitjgat. dicunt
eum uiuitu 5 iij. benenosum esse
ut faCiljus teratur deb& Insole
Imponi. & cum siCcauerjt remobas
35 Inumbra. & uino addito teres. &
si sol protempore non est. In testo

1) Unter *l* ein Punkt gesetzt.2) Nach *I* eine Rasur, vielleicht ist
superinunctus (wie unten) zu lesen.

eum calefaCis; Radix ejus bibita
diuretjca sentjtur;
icon.

KZ' De cro comagma

5 Crocomagma fit species decrocinu. 5
Miru expresse & confecte aro-
matjb; utjljs exi&. & trocisci¹⁾ fiunt
latj. est etjam Ipsius utjljs odor.
propemodum murrae similis. &
grauis & niger color est ej. sine 10
ljgnu cum quib; ljquatus fuerjt.
lenis²⁾ & subamarjdiat & croceus
exit. & orj appljeitus dentes In-
ficat. & ljnguam diutjus; Sed ille
est utjljor qui de sirja uenerjt. 15
uirtus est ej stjptjcus. purgans ca-
ljgines oculorum. est e9jam || diure- f° 14 a
tjca. caljda & peptjca & prope
similem habens uirtutem croci. &
quia maxime uirtute croci hab&.
confec9jo Ipsa maximam partem
croci; 20
icon.

KH' De heleniu. id est innula

5 Helenium multj sInfitum³⁾ uocant.
Ealjqui persicum. & medicum &
orestjni. & nectarjani. cljeonium 25
dicunt. alji uero uatu aut flomum
uocant. folja habens flommo an-
gusto similja & mollja. & oblonga.
non crescens In alto se super ter-
ram late distenditur. radix ej In- 30
gens & odorabiljs est. & rufa. &
uiscida gustu non suabi; Frutex
ej similjs ljljo montuosis & um-

1) Vgl. f° 7a und Anm. 4 zu f° 36a.

2) Lies *leuis*.3) Das *s* ist an *multj* angehängt.

- bro sis nascitur locis¹⁾. . umidis.
 radix ejus estate uersa²⁾ siccatur.
 14 b aqua eljxa || ture Ipsius. urjnam pro-
 voCat. menstruis Imperat solutjone.
 5 radix ejus contusa mellj addito. ut
 haeclectarjum tussim sedat. et
 ortopnicos curat morsibus benena-
 tjs medetur. uirtus est ej caljda.
 folja uero ejus tusa. Cataplasmatj-
 10 bus addita. sciatjcos sanat. multj
 uero eadem folja siCca. sale ad-
 dito. & dulcore ciuis procurant pro
 stomachi salubritate. quae quidem
 cum sale siCcanda sit. ut ex cap-
 15 pare ciui fierj solent. Crateas
 etjam perjb & aegyptum habere al-
 terum helenium herba est. habens
 uirgam unum cubitum habentes
 longjtudinem. sed terra eporeptas³⁾.
 20 herpilj similes. folja ut lentjcula.
 sed plurjora & longjora. circa eas-
 dem uirgultas radices minores. &
 uirjdiores Insoljditatem digjtj mi-
 norjs. quarum superjor pars gros-
 25 sior est adImum deducta Intenui-
 14 c tate & corio nigro || que marjtjmis
 & siCciordibus locis nascitur. mor-
 sib; uenenatis radix ejus uiuita
 medetur;

icon.

30 ΚΘ' Deconfec tiones oleaminum.

Oleum uarjis confec9jonib; &
 medicinae quem maxime gre-
 mialem necessarjum est. & nouum

1) Auf dieses Wort folgt eine zwi-
 schen zwei Punkten stehende Rasur.

2) Die ersten drei Buchstaben stehen
 über einer Rasur.

3) Lies *terrae porrectas* (oder *pro-
 reptas* für *prorepentes*).

& odoratum. his etjam & mero¹⁾
 miscetur. & stomaCho utjlis. quia
 maxima estjptjcum est. Inhore re-
 tentum reuma gjngjbarum & den-
 9jum conpescit. & sudorem egrotis 5
 unguendo retjn&. pinguior²⁾ &
 uetere confec9jonibus calastjcis
 miscetur; Est autem omnem oleum
 caljdum & malaCtjcum. & a frjg-
 10 dore corpora seruat. uentrem mol-
 ljt mixtus confec || 9jonib; uiscidis. 14 d
 uirtutes earum extjnguit. datur
 etjam per potum congraui ueneni
 relaCtandum³⁾. frequenter ammix-
 tus suCu tysane cotula nna uen- 15
 trem molljt poto datus torminib;
 prode⁴⁾ est. cum ruta decoCtus
 lumbrjces extjnguit. quod pegani-
 num oleum cljsterj additum hileos⁵⁾
 curat. oleum autem uetere uirtutem 20
 hab& caljdam & diaphoretjca. Ca-
 ljgjnes oculorum oleum InunCtas
 purgantur. si oleum uetus premanu
 non fuerjt. qualemcunque habuerjs
 coCes quamdiu Inmelljs crassitu- 25
 dine redigatur; Haec coCtus uir-
 tus ej taljs est; Oleu oleastrjon
 Id est de agrja elea. stjptjca uir-
 tus est utjljs doloris capiljs & cum
 non fuerjt oleum roseum uterjs 30
 oleastrjno. sudorem egrjs abstjn&.
 capilljs cadentjb; satjatu suCcurrjt.
 tjniosi & ulcerosi medetur. quod

1) εις την των μύρων κατασκευήν
 Sprengel I S. 43.

2) Am Ende des Wortes eine Rasur.

3) Lies *cum graui ueneno reiactan-
 dum* (vomendum).

4) S. Einleitung.

5) ειλεός Darmgicht.

si assidue hoC quis utatur tarde
canescit;

A' De oleo al bando.

icon. ||

f° 15 a 5 **A**lbat^{ur} e⁹jam oleum subaluo
Colore. non amplius abannuale
quod mittendus est uaso fiCtjlj ore
patulo Cotjlas centum. & ponen-
dus est In sole. & frequenter agj-
10 tandum deferula¹⁾. cotjdie moues
& refundendum est de alto. ut agj-
tandi frequen⁹ja leuet spuma.
oCtauo uero die Infundes fenu-
greci. ζ ij. In aqua Caljda. & cum
15 molljerjt. addes oleum suprascrip-
tum. admisce^s etjam dede²⁾ pi-
tuine pinguiore minutjs partjbus
conCisa ζij. & sic dimittjs aljis
oCto diebus & sic Iterum mouen-
20 dus est. & si aluato fuerjt. mitt&
uaso fiCtjlj uino lotum ueterj. sub
quo uaso melljlotum sternendum
est. ζ xij. similjter substernenda. est
ei hirjs illyrica. equo pondere etjam
25 ad sole reuoCandus³⁾ est oC totjens
faCit. quamdiu exaluatus fuerjt;
Est altera composi⁹jo similjs su-
prascrijpto. Inuaso aeneo stagnato
ore patulo mittendum est oleum
30 gremialem similem suprascrijpto lj-
bras || centum. & aque ljb'. IS. coque
leuiter & agjtandum est. & cum
uulljerjt uic⁴⁾ deponendum est. &

1) Zwischen u und l ein l radiert.

2) Lies *taedae*.

3) In der gleichen Bedeutung kommt
reuocare auch f° 30 c zweimal vor.

4) Zwischen i und c ein Buchstabe

Infrjgandum & ferulla agjtandum
cui iterum admisce^s aquam. & Ite-
rum uulljat. & secundum displjnam
SSa' conficis oleum;

icon.

5

AA' De siquioniu

Sycyonium conficitur sic In ciui-
State sycyonia. culus uirtus est
caljda. febrjb; e⁹jam utjlis. con-
traCtos neruos relaxat utljtum mu-
ljerjb; InfaCie traiectus¹⁾ ljmpi-
dam faCit;

icon.

AB' De glju

Sorditjas Inualneo collecte. Id est 15
Sgljo uirtu || tem caljdam gerjt. & 15 c
malaCtjca & diaforetjca utjljs fjei-
bus & ragadiis ani. unguendo ta-
ljs etjam uirtus sordib; cerote cui
additum cinere condilomata digj-
torum dissolu& sciadicis utjljs. si
caljda²⁾ ut mala³ma Inposita fuerjt.
parjetum ualnearum sorditjes uel
statuarum durjtjas calefaCiendo
resoluent. & uulnerjb; seniorum 25
prode est³⁾.

icon.

radiert; vielleicht ist *uis* = *bis* (δῖς) zu
lesen, da unter dem c auch ein s ge-
standen zu haben scheint.

1) Zwischen a und i ein Buchstabe
radiert.

2) Rasur eines Buchstaben.

3) S. die Einleitung.

AT' De oleo melj.

Oleumelj de palmirja sirjae¹⁾
 nascitur ex aruore que oleum
 facit. In saporem similem mellj.
 5 unde duo quiatj dum fuerjnt aC-
 ceptj uentrjs colera subducunt. &
 cum calefaC9jone dissoluunt quod
 oleomelj conficitur. & de pingue-
 dine oleorum que confec9jo meljor
 10 est pinguior & spissior culus uir-
 tus est caljda caljgjni oculorum.
 15 d & dolorjb; neruo || rum prode est;
 icon.

AA' De cynicyuu.

Oleo cycynu conficis siC. herbam
 15 crotonam quod appellatur aC-
 cipies maturam qualj fuerjt. & siC-
 cas In sole quamdiu corjum dimi-
 serjt. & mundum quod remanserit
 20 In gjrba tundes & mittjs uaso Istag-
 nato cum aqua quod suffecerjs &
 coques. quamdiu omnem uirtutem
 per humorem dimiserjt & deposito
 de foco oleum quod supernatauerjt
 25 colljgjs & reponis; aEgyptj uero
 qui eum maxime utuntur. aljo more
 eundem conficiuntur aCceptas cro-
 nas purgant. & Inmola missa mo-
 lent & Insporta missas pondere
 30 abdito²⁾ premunt. sed illo tempore
 meljus conficitur. dum crotones
 maturj fuerjnt. quas Intelljgjs cum
 f° 16 a ex ramis uotruj Ipsi || ceciderjnt.
 oleum enim memoratum faCit ad

1) Der letzte Buchstabe ist & mit dem Häkchen, welches dem e die Bedeutung von ae gibt.

2) = addito.

achoras & ad scauias. & ad tumores
 edrae. quod uulgus tale diCitur
 ciCatrjces nigra^s ljmpidat. dolores
 aureum mitjgat. uel diuersis medi-
 caminib; utjljter miscetur. bibitum 5
 uentrem molljt lumbrjces extjngu&
 icon.

AE' De amigdaljnu.

Amigdalinu quod multj metó-
 5 pium dicunt conficitur siC. aC- 10
 cipes amigdala amara Inmodium
 unum. Id est sextarja alexandrina
 decem & oCto & siCcas In sole &
 tundes tamdiu. ut quamdiu massa
 lenius tusa fuerjnt Infundes In aqua 15
 sextarjos centum. & dimittes do-
 nec Iterum spiss& Et denuo con-
 tundes & exprjmes per sportam
 palmiciam. & oleum quod elecerjt
 colljgis. || & ter9jo massam Infundes 20 16 b
 In aqua. & moues & quod supe-
 rauerjt pinnis colljges. hoC est
 oleum amiCgbaljnum. faCit autem
 ad dolorem matrjcis pessarjo addi-
 tum. & suffoca9jones IsterjaCas 25
 prodest. & necessariae omnib; pes-
 sarjis miscetur. & dolores capitjs
 conpescit. & aurjum dolores mitj-
 gat. tjnnitum conpescit? Neufretj-
 cis & diuretjcis uiuitum prodest. 30
 cauCulosis & asmatjcis medetur.
 maculas ex faCie toll&. mellj ad-
 mixtum. cicatrjces uulnerum pur-
 gat. cui si radices lilji¹⁾ admis-
 cuerjt & cerotum ex oleo roseo fe- 35

1) Der letzte Buchstabe steht über einer Rasur.

cerjs. rugas extendit. & didas¹⁾
pendentes colligit. caligjnes ocu-
lorum extergjt. uino mixto tjnio-
las & furfures emundat;

5 *icon.*

As' De glandinu. id est balaninu. ||

16 c **B**alaninu conficitur siC. similjter
ut amigdaljnum. uirtus est &
10 catartjca. lentigjne uultjb; tolljt.
nigras maCulas emundat. ore Ac-
ceptum uert& stomachum. tjnntum
aurjum conpescit. & dolores sedat
si adipes anserjnos mixtos aC-
15 ceperjt;

icon.

AZ' De sesaminu & nucinu

Sesaminum oleum & carenum con-
ficitur siC similjter ut supra
20 uirtus est illj ut ualanino;

icon.

AH' De iosquiaminu & cacuniu.

Iosquiaminum oleum conficitur
sic. losmiami semen album col-
25 ljjjs recentem siCca^s & tundes &
16 d massas faCis. & aqua || caljda fer-
mentas. ut amigdaljni confec9jo
est. similjter & cacunium. confjeis.
tutum uero semen siCcas In sole.
30 quamdiu niger color iilj fuerjt faC-
tus & putrjdus. & siC per colum

1) Vielleicht τειρόεις Weiberbrüste?
Die Stelle fehlt im griechischen Texte.
Uebrigens kommt dasselbe Wort auch
f° 33 a vor in der Verbindung *tumores*
didarum, womit *μαστούς φλεγμαίνοντας*
Sprengel S. 148 übersetzt ist.

exprjmes & repones; Dolores au-
rjum sedat pensarjis malaCtjeis
miscetur;

icon.

AO' De cin dino 5

Cindinu similjs est confec9jo SSō
LaCcipies semen gnidii coCei
cuius uirtus est catartjca uentrem
molljt. similem cicyno oleo ab&
confec9jonem, cui uirtus est simi- 10
ljs superjorj sed paulo for9jor;

icon.

M' De radicinu.

Rafaninum oleu conficitur siC.
Semen rafani || ljmpidum sumis 15 f° 17a
etjam & haec confec9jo superjorjb;
cui uirtus est caljda. facit illjs qui
exegrtudine pediculos colljgunt. &
asprjtudines defacie tolljt. hoC
maxime habent Inusu egjptji. quod 20
& ciuis¹⁾ admiscunt. hoc est ad
manducandum. nam ut superjus
dixi peduclosis prodest;

icon.

MA' De melantjnu. 25

Melantjnu confec9jo similis est
SS'a uirtus est ej similjs oleo
rafanino.

icon.

MB' De sanapinu. 30

Sinape accipes & Infundes In
Sagua caljda & trjblas²⁾ for9jus

1) Von jüngerer Hand mit sehr blas-
ser Tinte *cibis* darübergesetzt

2) Vielleicht war *crjblas* zu schrei-
ben. Vgl. *cribellata* f° 20 a.

& misces oleum & exprjmes & repones. facit ad causas tempore tractas;

icon.

5 *MI'* De myrsinu. ||

- 17b **O**leum mirsinum confjciēs sic. accipies folja murte agrestis. jd est murte nigre. tusa exprimis & equali pondere oleum misces & 10 leuiter coques carbonib; quamdiu se miscuerjt & quod supernataberit. pinna colljges; Item confec9jo faciljor multj accipiunt folja myrte. & mittunt In oleum & ponunt ad solem. aljqui e9jam stiptjcum eundem 15 facere uolunt. Sic confjeiunt. accipiunt sidia. & semen cupressi & quiperum. & isquinu antos. jd est flos Iunci. & mittunt folja murte. 20 & sic coquunt dupljci uaso eligendum est enim oleum mirtjnum colore uirjdi. & odore plenum. gustu amarum & ljmpidum. cui uirtus est tiptiCa & siCCa facit ad scabiam. 25 medicaminib; necessarje¹⁾ miscetur. exantematjb; prodest ad trj(ttj)-9jonib; utjljs. condilomatas solu&. Incongruos sudores egrjs conpescit. est enim stiptjcum & pignotjcum; 30 icon.

MA' De laurjnu. ||

- 17c **O**leum laurinum confjcitur siC. maturas uac²⁾ colljgjs laurj. et

1) Vor dem letzten Buchstaben eine Rasur, vermutlich nur um *ae* in *e* zu ändern.

2) *b* über *u* gesetzt, vermutlich von zweiter Hand.

discipljna SSā. crotonum sequerjs. mittjs In aqua & coques. & dimissa pinguedinem In aqua pinna¹⁾ colljgjs. alja uero²⁾ confjCitur sic. oleo gremialj Infundunt quiperu. & 5 squinantos & calamu aromaticu. & sic folja laurj admiscentes coquent. multj uero admiscunt & baCa laurj. quo possit odorabiljs exire. aliqui & storaCe.³⁾ & murtamino utjljs³⁾ 10 est uero laurum menta folja habens lata. sed utjljssimum est oleum laurjnum quod fuerjt recens. colore uirjdi. & subamarum & uiscidum uirtus est ej caljda. & malaptjca. 15 anastjmatCa laborem itinerum corporjb; solu&. neruorum Indignationem conpescit. In frjgore necessarjum. aurjum dolore mitjgat. catarron sedat dolorem capitis tol- 20 ljt & odorj graui plenum est;

icon.

ME' De scjninu. ||

- S**ciniū confjciēs sic. semen scini 17d seljges maturum & ut laurjnum 25 confjces. de quo & scabies animalium sanarj potest. uel Canum.

1) *e* auf *i* gesetzt, offenbar von jüngerer Hand.

2) Zuerst stand *alji*; dem *i* ist ein Zug beigefügt, so dass jetzt *alja* (Adverb) gelesen werden kann. Von zweiter Hand sind über *a* *u* die Buchstaben *as* *v* gesetzt. Dass dem Schreiber von *alji* *conficiunt* statt *conficitur* vorschwebte, beweist das folgende *infundunt*.

3) Die ersten zwei Buchstaben, *ut*, stehen auf einer Rasur.

pessarjis necessarje miscetur. acopis lungjtur. ulcera capitis sanat;
icon.

M⁵' De terebentjno.

5 **O**leum terebentjnum confjcis. discipljna SS'a. uirtus est ej oleo similjs roseo. est enim frjgjdus & stjptjeus;
icon.

10 **MZ' De mastjcinu.**

Mastjcinum confjCitur sic. Id est ex mastje. cui uirt; est similjs mastjei. facit ad causas sterjeas ¹⁾. leuiter calefaciens. & 15 submordens. stomachi durj9jas solu&. Ceratjs miscetur. disinterjeis & solu9jonib; uentrsj utile est. maculas tollendo facie ljmpidat. quod oleum In isola ciu. confjcitur. 20 utljor. mirjs uel odoratjs confec9jonib; oportune || miscetur. uel uarjs mediCaminib; necessarjum. fuit autem hulus confec9jonem scrjbere. sed quia est similjs amaracino. & 25 crocino. & teljno. & multjs aljis confectjonib; SS'a;
icon.

MH' De roseu.

30 **O**leo roseo confjcis sic. acCipis squinantos. Li''B. U. ζ Uij. & olej lj''B. iij. ζ. Uij. Item aljo morj.' acCipis olej Li''B. ij. & 9usa pigmenta SS'a quoques In aqua & liquas. & aqua ipsa cum

oleo Cui admisce rosas mille diligenter tusas. & melle manus untas. & rosas In oleo submittes. & manu agjtabis. & omnia misCean-
tur. & dimissa una noCte liquas 5 ipsum oleum & his est prjm; Secundum autem si Item Ipsi rose oleum addas & serues. Tertjum si uoluerjs faCere similjter ut superjus faCis. nam & quo9jens uo- 10 luerjs facere faCis.' si tantum modo rose recente mittas. for9jor enim fjt. si assiduae rosae recente acCipiat. quod sep9jes si uoluerjs confjcis. || si ut dixi rosa recente 15 18 b acCipiat. esse enim deb& diligensja In separando oleum a rosa. nam & aljqui pro colore miscunt anCusa. & sale addunt uirtus est ej stiptjCa. & frjgjda. Cataplasmatjb; 20 utljjs & ad ImbroCe dolore capitjs. uentrem bibitum solu&. stomacho fomentum additur. ardorem sitjs extingui&. & feruorem stomachi conpescit. alta uulnera repl&. sor- 25 des uulnerum tergjt. combustjs medetur. dolorem den9jum tolljt. ore diutjssime detento. durj9jas palpebrjs solu&t. ad plurjgines sterjCe & ad Intestjnu. per eljstere ad- 30 hibetur;
icon.

MΘ' De elatjnu.

Elatjnum confjcis siC. tolles unum palmitem de palma. & contusum 35 In oleo misso agjtas. quod oleum maxime gremiale sit. agjtandum est enim per trjduum. quarta uero die exprjmes & per sporta liquas.

1) Vgl. Anmerk. 2 zu 26 B b.

sit etjam memoratum lignum palme
parj pondere cum oleo. & reponis
diligenter & uterjs. uirtus est simi-
ljs olej rosej. sed his uentrem non
5 molljt; ||

18 c

icon.

N' De meljnu

Meljnium confjeis siC. mittjs olej
gremialjs. sextarjos sex se-
10 mis. & aquae sextarjos decem. &
mixto admisCes palmae hasta con-
tusa. iij. & squinu. j. & dimisso
uno die coques. & cum percoCtum
fuerjt. refundes In uaso ore patulo
15 habentem. In quo uaso cratem mo-
diCam ex astuljs Canne facis super-
natare. & super mala quidoniarum
oleo misceatur. multj e9jam mela
Ipsa pannis mundis Inuoluunt. ne
20 uim odorjs sui admittant. & sic
memorate confec9joni miscetur. &
post coCtura olej refundes mala
Ipsa In uaso Ipso. uiduo. & noC-
tes duas. & post expressa mala
25 proicis & oleum In uas fictile po-
nis. Cui uirtus est frjgida & stjpt-
tjCa. scabiem curat. uulnerjb; om-
nib; & aranejs medetur. clisterj
additum sterjcos¹⁾ dolores tolljt.
30 diu ore retentum reuma gjngjba-
rum conpescit. Inprobos sudores
egrjs abstjn& bibitis cantarjdiiis ||
18 d aut bufis poto additum suCCurrjt.
& pitjocampis bibitjs subuenit. illa
35 est autem proba9jo ejus quod odor
est illj male quidonie.

icon.

1) Vgl. die Anmerk. 2 zu fol. 26 B
col. b.

NA' De enantjnu.

Enantjno oleo confjeitur sic. aC-
Cipis uuas uitjs agrestjs. eas-
dem per uiduum sicCas In umbra.
quamdiu requieberjnt. & mittjs 5
In oleo gremialj & agjtas quod sub-
ter super. & dimittjs uiduo exprjmis
& reponis. uirtus est ej stjptjCa.
similjs oleo roseo. sine uentris
malaxa9jone. eljgendum est tale 10
quod odore habeat enantj;

icon.

NB' De fenigrecinu.

Oleo teljno confjeis siC. acCipis
fenigreci LiB". Uuij. olej gre- 15
mialjs ljB". U. Calamu aromatjCu.
ljB". j. quiperu. ljB. ij. omnia tusa
In oleo miscentur.' dieb; septem.
ter In die agjtabis. & exprjmis
omnia & reponis In uaso. || multj 20 f° 19a
enim pro calamo aromatjCo carda-
momum mittunt. & pro quiperu.'
xilobalsamum mittunt. & Infundunt.
& odorem ante faciunt oleo. & siC
ej addunt fenugrecu. & expressu 25
proiCiunt. & sic reponunt. uirtus
est ej malaptjCa, digestjbiljs. apo-
stematjb; utjljs. Causas matrjeis
sedat. durj9ja spargjt. partu labo-
rantjb; pro pessarjo adhibitu. sub- 30
uenit. Cum maxime siCCata fuerjt
matrix antumorem tolljt. perunC-
tum constrjc9jonem uentris & In-
fla9jones per clistere adhibitum cu-
rat. scabiem capitjs sanat. & aCo- 35
ras quod est gen; tjnie. unCtu
utjljter acCipitur. combustu mede-
tur. Cere mixtum pernionib; neces-
sarje adhibetur. maCulas tolljt.

recens tamen est confectio eljgenda.
& odorem habens feni greci. & gustu
sit amarior. quae confectio cum
manib; frjCata fuerjt' odorjs suabi
5 sentitur;

icon.

NI' De samsucinu. ||

- 19b Samsucinum oleum conficitur siC.
Saccipis serpillu. & Cassia. &
10 abrotonu. & flores sisimbrj. &
murta. & samsuCu. equalj pondere.
& simul omnia tundes. & Infundes.
In oleo gremiale. Ita ut omnia con-
tegantur. & uirtutem non perdant.
15 & dimittes dieb; quat9uor. & post
hoc exprjmis & proiCis quod In
tusa sunt. & denuo noua pigmenta
Infundes. Id est SS"E. & pondere
taljs dieb; quat9uor Infusa mane-
20 bunt. & sicut. SS". expressa proi-
cies. eljgendum est autem recen9jor
& nigrj colorjs. plurjimum samsuci
habentem odorem. huiC uirtus est
Caljda. & leptjntjCa. & uiscida.
25 facit ad constrjcturam matrjeis. uel
si se subtorserjt. menstrua prouo-
Cat. secundas expelljt offoCa9jones
sterjcas solu&. dolorem Inguinum
uel coxarum conpescit. meljus fjt
30 si mellj misceatur. uis ejusdem
temperetur laborem Itjnerjs tolljt.
perunCtum Cataplasmatjb; opisto-
tonicis miscetur utjljus. contraCtj
e9jam utjljter ungentur;

35

icon. ||

19c NI' De ocim'nu.

Oleum ocimum confjCitur siC.
Saccipies olej quiperj LiB". xx.

j. & oCimi ljb". x. j. & ∞¹⁾ viij.
Culus folja purgas & oleo super
scrijpto. Infundes & dimittes die.
& posttea ljqas & proiCis herbam.
cui herbe si secundo oleum addi- 5
derjs secundum oleum facis. ter9jo
uero si uoluerjs facere ter aut qua-
ter herbas Infundes. & si uoluerjs
non ex ciprjno. oleo. sed ex gre-
mialj confici potest. qui uirtutem 10
similem hab& SS"i.

icon.

NE' De aprotjnu.

Oleum aprotoninum confjCis siC.
Saccipies olej quiprjni ljb". viij. 15
& unCias v. Infundes aprotani folja
die & noCte & expressa proiCis.
& si uoluerjs meljorem faCere ter.
aut quater folja addes cui uirtus
est Caljda & digestjbiljs. facit ad 20
suffoCa9jones sterjCas & durj9jas
menstruis Imperat. secundas ex-
cludit.

icon. ||

NS' De anetjnu.

25 19d

Oleum anetjnum confjCis siC. su-
mes olej gremialjs ljb". x. j.
∞ viij. & flores anetj ljb'. xj. ∞
viij. Infundes In oleo die & noCte. &
posttea exprjmis. & proiCis herbam. 30
& si uis [uis] aut ter facere meljus
facis. cui uirtus est anastjmotjca
matrjeis & malaptjca. & perj(di)o-

1) Das Zeichen, welches auch als
Abkürzung für *est* dient, wird, wo es
nur ein pharmaceutisches Gewicht be-
deuten kann, durch liegendes *s*, also ∞,
wiedergegeben.

diCis frjgorjb; utjljs labore Itjne-
rjs tolljt dolores artjculorum con-
pescit sine ullo dubio;
icon.

5 NZ'

De sucinu.

Olej susini taljs est confec9jo.
quod multj myrsinum uoCant.
acCipies olej ljb". Uiiij. ʒ v. Ca-
lamu aromatjCu ljb". v. ʒ. x.
10 myrra ʒ v. tusa uino odorato mi-
scebis. & massa Ipsa expressa mit-
tjs In oleo & coques. & cardamomu
9usu & Infusu ljb'. iij & mediam.
e9jam Ipso oleo memorato Infun-
15 des. & ljqwas. & admisce ej ljlja
mille purgata. quod oleum recon-
des In uaso. ore patulo habentj. ||
f° 20 a & manu melle unCta agjtas. & re-
quiescit die & noCte. alja uero die
20 per colum traicies. & In aljo uaso
mittes. ljlja uero si manserjnt dieb;
plurjmis. putrescunt & ui9jant odo-
rem olej. quod si meljus odoratum
confjCere ueljs. assidue de uas
25 In aljo refundere debes. quo[d] uas
a melle de Intus perungendum est
hoC assidue facis. quib; uasis oleo
cum sale trjto latera perunges.
quod si pigmenta. SS"a. que proi-
30 cienda dixim; & ljlja SS'a. disci-
pljna miserjs addito Cardamomo
secundum oleum facis. Item ordine
super scrjpto poterjs & ter9jum
faCere. prjmo oleo supra scrjpto.
35 si addiderjs pigmenta quae subtus
subIeci poterjs mirum optimum
faCere. Similjter & de aljis poterjs
mira sequen9ja faCere. mittes au-
tem murræ bonæ ʒ x. ʒ. croco. ʒ. x.

Cardamomu. ʒ. x. haec omnia tusa
& crjbellata ¹⁾ Infundes In aqua. &
oleo conmisces. aqua prolecta. multj
uero susinum simpljCem faciunt
ex oleo balanino ljljis admixtjs. || 5
meljor est haec confec9jo quae In
feniCe & In aegjpto Confjeitur. eli-
gendum est autem bonum quod ljlji
plenum sit odore. cui uirtus est ca-
ljda. malactjca. & anastomatjCa. Id 10
est durj9jas matrjcis soluens. pessa-
rjis addito. tumores corporjs solu-
quamaxime In omnib; calastjcis utj-
lis. maxime In mulje[b]rjb; causis.
lentjgjnēs & pustulas In facie omni 15
uirtute detergjt. nigras eiCatrjces
ungendo detergjt. est autem mirum
nobilem odoratum. colera conpescit
potus. urjnam prouocat. est autem
contrarjum stomacho. uomitum pro- 20
uoCandum;
icon.

NH'

De narcissinu.

Oleum narcissinum confjCis siC.
acCipis olej lotj ²⁾ ljb". j. ʒ xx. 25
ʒ. U. aspal'tj ljb". i. ʒ xx. ʒ jj.
tundes aspal'tu. Infundes In aqua
& coques cum ter9ja parte olej
SS"i tamdiu donec aqua consuma-
tur;
30
icon.

NΘ'

De cro cinu. ||

Oleo gremialj pigmenta SS"a. In- 20 c
fundes. & coques modo. SS"v. 35

1) Gesiebt, span. *criblar*.2) = *πεπλυμένου* vgl. *loti* 20 d.

& cum omni[a]discipljna memorata compleuerjs. ex oleo mittes ljb'.
 iij. & croci. ζ. j.¹⁾ & diutjssime
 misces hoC per dies quinq; facere
 5 oportet. sexta uero die liquas &
 quae resederjnt.' proicis. Cui item
 si crocum addiderjs.' melius facis.
 & Iterum aljis decem dieb; com-
 misces. & cum ljquauerjs addes
 10 murræ trjtae & crjbellate. ζ. x2.²⁾
 misces In uaso & reponis. multj
 uero hoC oleum In Confec9jonem
 olej ciprjni admiscent & Capient.
 & postea ljquato. murræ & croCu
 15 SS"u. addunt & reposito utuntur.
 hoC utjle eljgendum quod colore
 & odore croci habent. facit autem
 ad multas Causas medicine neufre-
 tjejs utile fumento adhibitum. uel
 20 narib; odore apliCito. apostemas
 ma9urans. preparat sec9joni. sor-
 des e9jam uulnerum tollit. durj-
 9jas matrjeis molljt. pessarjo adi-
 bitum. quod pensarjum habeat cro-
 25 cum. & medulla. & oleum duplum
 a. SS". loca siCCa matrjejs humidat
 20 d & malaxat leuComata || unCtjone
 detergt. huIus uirtus similjs est
 onicio. & coracino. Ita ut nomen
 ab his discrep&. cum uirtus & con-
 30 fec9jo his una sit;

icon.

1) Das Zeichen für uncia, ζ, ist hier etwas ungewöhnlich geschrieben; das unmittelbar darauf folgende, welches bei 2) durch 2 wieder gegeben ist, hat hier etwas mehr Aehnlichkeit mit einem j. In beiden Fällen liegt offenbar die Bedeutung von I vor.

2) Vgl. Anm. 1,

Æ'

De quiprjnu.

leo quiprjno confjcis siC. olej
 gremialj lotj partem unam. &
 aq; Caljde mediam partem oleo
 misCes. & [a]spalatj ljbras. viij. Ca- 5
 lamu aromatjCu ljbras. vj. murræ.
 ζ. j. cardamomu ljbras. iij. ∞ viij.
 & olej ljbras. xx. & ∞ v. aspal^a9u
 tusu aq; misces & cum oleo Co-
 ques. quamdiu uulljerjt. & murra 10
 & calamu aromatjCu tundes. &
 uino odorato fermentas. & oleum
 quod uulljre ceperit ut supra dixi
 ljquas & admisCes ej massa quo
 uino consparsa est & siC Iterum 15
 uulljat. & p;quam uulljerjt. ljquas
 & addes ej cardamomu atq; fer-
 menta9um & agjtatum. ljquas &
 addes ej olej ljbras. xxviij. quijrj
 flores ljbras xlvj. ∞ viij. quae flo- 20
 rem Infusum dimittjs una die &
 nocte. & postea cum ljquauerjs
 proicis. || & si secundo addere uelljs. f° 21 a
 tantum flores addes quantum. SS'O.
 & tantum uirtutj confec9joni addes 25
 quantum mutare florem consueue-
 rjs. eljgendum est uero odoratum &
 stjptjCum. hoC est utjle Causis ma-
 trjeis. durj9jas solb& neruorum.
 pleuretjejs fest orem¹⁾. fraCturjs 30
 Cerotj admixtum' singulare presi-
 dium. malagmatjb; necessarje ad-
 hibetur. opistotoniCis & sinantjCis
 congrue subuenit. tumores Ingui-
 num proib&. acopis mirabiljter mis- 35
 cetur;

icon.

1) Lies fert opem.

ΞΑ' De yrjnum.

Οleum hyrjnum confjcis siC. oleo
gremialj L xi. uini Cot"j. iiij.
ml'. Cot"j. j. ammiscis elatj. mn"a.
5 j. Calamu. mn"a j. ru9e folja. mn"a.
j. squinu. mn"a. j. Cera. ljb. j. pa-
naCis mn"a j.¹⁾ hyrju. mn"a. j.
oleum & uinum. Cera ljquas In foco.
& SS"a. species tusas admiscis.
10 9er9j'. die agjtas. colas & reponis.
putredines uulnerum curat. Causis
matrjcis opitulatur. tumores sterj-
cos & fuCatjones uulue conpescit.
abortum facit. emorroidas ueteres
15 aperjt. tjnnitus aurjum tolljt. aCe-
tum mixtum & ruta & amigdalas
21b amaras. Catarrum diutjssimum || tol-
ljt. narjb; unctum fetorem ammit-
tjt. uentrem molljt. Cyato uno aC-
20 Cepto. torminib; uentrjs prodest.
tjnCto In eo digjto & In ore misso
nausiam prouoCat. sinantjcis In
gargarjsmo. qui chonium uel uene-
num. aut fungos malos sumpserit
25 potui dato subuenit.
icon.

ΞΒ' De glaucinu.

Οleo glaucino. confjcis siC. ac-
Cipis oleum unfacinum cui ad-
30 desquinantos. & Calamo aromatico
& spiCa Celtjca & hasta una pal-
mae. & aspalatu. & melljlotu. &
glaucia siue costu. haec omnia tusa
oleo & uino commiscis. & mittjs

1) Das durch j wieder gegebene
Zeichen hat hier zum dritten Male Aehn-
lichkeit mit S.

In uas. quos pampanoco¹⁾ operjs.
& agjtabis bis In die. per dies trj-
gjnta. & postea ljquas & reponis.
frjgora excludit. & omnes neruorum
Causas necessarje adhibetur. hiC- 5
terjcis optjme prodest hoc multj
pro acopu utuntur
icon. ||

ΞΓ'**De amaracino. & diuersibates ejus. 10**

Οleo amaracino Confec9jo taljs
est. aCCipis oleum. umfaCinum
& admisces xilobalsamum. Calamu
aromatjCu. squinantos. amaraCu.
Costu. narðu. amomu. Cassia. Car- 15
pobalsamu. & murra aljqui Cinna-
momum admisCunt. sed noueris ante
quae confec9jone sunt aCceptura.
melle & uino prjus sunt perun-
genda. & oleo admixta Coquantur. 20
memorata discipljna. SS"a. faCit
autem ad fjstulas. putredinem uul-
nerum tolljt. hydropiCis post sec-
9uram mediCatur. morsib; uene-
natjs suCCurrjt. durj9jis utjljter 25
adhibetur. ano unCtjone adhibitus
emorroidas ueteres prouoCat. men-
struis Imperat. additum pessarjis
durj9jas & tumores ystere conpes-
cit. ad perCussuram neruorum & 30
musculorum Cum lanis Inpositum
prestolatur²⁾;
icon.

1) Wohl *pampinato* oder sonst eine
Ableitung von *pampinus*.

2) Sollte die Bedeutung „abwarten“
wie im Deutschen in die von „Hilfe
leisten“ übergegangen sein? wenn nicht,
könnte man *opitulatur* vermuten; aber
es wiederholt sich.

21c

ΞΔ'**De (y)dierou *quæ* menpiu appella9ur.**

Qleu dierou confjCis siC. aCCipis
 oleum unfacinum. & cardamomu
 21 d 5 & cc''. || & squinantos. & calamu
 aromatjCu. murra. & carpobalsamu.
 & galbanu. & resina terebintjna.
 haec omnia 9usa oleo SS''o. mi-
 scentur. sed plus hoC odoratum est.
 10 sed eljgendum est oleum pingue.
 odore plenum humores detrait. uul-
 nera purgat. InCisis neruis & mu-
 sCulis maximum prestat effec9um.
 ydroCeljcis mediCatur. malagmatis
 15 & ceratjs utjljter miscetur. quae
 Cerotarja ad frjgora & opistotoni-
 Cis. & contractjs fjerj sol&. sudores
 prouoCat. anastomatjcis prestola-
 tur. matrjcis durj9jas mirjfjCe sol-
 20 u&g

*icon.***ΞΕ'****De mendesiu.**

Qleo mendesio confjcis Ita aCCi-
 pis oleo balanino. & murra &
 25 cassia & resina terebintjna. & di-
 scipljna. SS''a sequerjs. nam uirtus
 est illj similjs metopio. sed leuiter
 In odoreg

*icon.***Ξς'****De stagtem. ||**

f° 22 a 30 **S**tacten multj uocant expressio-
 nem recentjs murrae quam mur-
 ram aq; admiscunt. & In folja ysopi
 Inuoluunt. & sic exprjmunt. est
 e9jam miro utjle odoratum. elj-
 35 gendum est autem sine olej Inpo-
 stura. quia non multum nascitur.

huiC uirtus est Caljda. simile mur-
 rae g

*icon.***ΞΖ'****De cinnamominu.**

Qleo Cinnamomino facies sic. aC- 5
 Cipis oleum balaninum & xi-
 lobalsamum Calamu aromatjCu.
 squinantos. pro odore cinnamomum.
 & balsamum. & semen murrae quod
 semen a Cinnamomi quadruplum 10
 mittendum est. & tusa omnia melie
 fermentas. & massa Ipsa In oleo
 mittjs SS''o. confjcis discipljna.
 SS''a. eljgendum cinnamominum
 odore suauis. & non uiscidu plenum 15
 odore murrae. & spisse confec9jo-
 nis. gustu amaro. & murrae habeat
 spissitudinem. tumorem spargit.
 sanias detrait. || causis matrjcis sub- 22 b
 uenit. dupljCi oleo admixto. & 20
 cere dupljcemodum. & medulla.
 his admixtjs uiscitudinem Car& &
 fjt melaptjcu. nam solum uiscidum
 est. durj9jas molljt. ydroCeljcis &
 uulnerjb; sordidis singulare prestat 25
 effec9um. Canerjs cardamomo ad-
 mixto mediCatur. frjgora perjodiCa.
 & tremores. & morsib; uenenatjs
 oCCurrjt. bibitus aut perunCtus
 cum fjcis acerbis. iCtjb; scorpio- 30
 num & serpen9um oCCurrjt g

*icon.***ΞΗ'****De nardinu.**

Qleo nardino diuerse confjeitur.
 cum foljo malabatrj. & sine isto 35
 miscetur. aCCipis oleo balanino
 aut unfacino. Cui admisces species
 tales. squinantos. ad adluminan-

dum¹⁾ oleum. & ad odoremittes
costu. amomu. spiCa nardi. murra.
& balsamu. Confjcis discipljna SS'a.
confec9jonum est etjam utjle sim-
5 plex. non odore uiscido. sed suavi
& pleno odore spicenardi.' aut
22c amomi || sed si non fuerjt resine
mixtum. haec confec9jo non spissa
sed ljquida erjt. confjcitur e9jam
10 simplex oleo unfacino. & squinan-
tos. & Calamu aromatjCu. & costu.
& spiCa IndiCa;

icon.

ΞΘ' De malabatrjnu.

15 G leumalabatrjnu. illas acCipit
species quas & nardinu. mittj
dixim; sed istud plus murra hab&
nam & ideo plus termantjCum. est
similjs In uirtute oleo maracino;

20 O' De corjo ljbani²⁾.

Gorjum ljbani eljgendum est gros-
sum³⁾ & pingue. & odore plenum.
& recente & lene qui adul9eratur
corjo pini.' aut cupressi. sed his
25 In foco missus late IaCtat odorem.
& flamma leuat maIore quod illj.
SS'i. non possunt. his uero ut tus
comburjtur; similjs est ljbano &
for9jor est unde emptoicis opitu-
30 latur. proflubium sanguinis me-
dendo Intercludit. conbustum &
In Cinere redactum. prurjgjnec ocu-

1) Lies *adglutinandum* oder *adglo-
merandum* = *spissandum* — πρὸς τὴν
σπύψιν.

2) icon in margine.

3) Kommt u. a. von f° 5 — 14 circa
achtmal vor.

Romanische Forschungen I.

lorum more sicci tralectus con-
pescit; ||

icon.

22d

OA' De storaCe.

S torax eljgendus est rufus & pin- 5
guis resine similjs. frusta sub-
aluida & odore plena. qui In ma-
laxa9jone umecta9e dimittat. simile
melljs est enim uiscidus na9uraljs.
& odoratus. faCit ad 9ussim. ca- 10
tarron.' conpescit. rauCedinem fau-
Cib; detergjt. aurjum tjnnitus
proib&. istericis offoCa9jonib; &
durj9jis ejus bibitus aut pessarjis
additus preu& effectum. menstruis 15
Imperat. uentrem molljt. gluttjtus
mixt; resine tereuentj. malagma-
tjb; diaforetjcis. & acopis neces-
sarje. miscetur fumiga9jonem si-
milem laurj habent tantum ubiq; 20
prodest. quan9um & masCula tura;

icon.

BO'

De ebidella. id est bdelljum.

B idella illa est utjljor quae gustu
amarjor fuerjt & ljmpida simi- 25
ljs est tauroCellae¹⁾. pinguis &
faciljs ad malaxa9jonem. & sine
ljgno & sordib; In fumiga9jone si-
miljs unCelljs. est niger || & fustjs f° 23a
Ingentjb; & odore aspaltj hab&. 30
tumores resolu&. durj9jas spargjt
hydroCeljCis mediCatur. anasto-
matjCa est saljbe soluta Indigestjo-
nes conpescit. matrjcis fumigando

1) Jedenfalls ist *taurocollo* zu lesen
— ταυροκολλωδες.

suCcurrjt. abhortum subposita fa-
cit. umores excitat. uessiCe Cau-
Culos frangjt. diuresin prohib&.
tussim mitjgat. morsib; ueuenatjs
5 oCCurrjt. dolorjb; laterjs fer& au-
xiljum. Infla9jones stomachi bi-
bita curat. malaCmatjb; neCessarje
miscetur nervorum Indigna9jo-
nem ¹⁾ mixto uino aut aque de-
10 pelljt&

icon.

OF' De ture.

Tus utjljs est masculus qui &
alb; est. quem cum fregerjs
15 pinguis Inuenitur. & In fumiga-
9jone ci9jus exardescit. & reljqua
corporjs uulnera cum lacte & piCe
& aCeto Conmixtus tzernas ²⁾ &
araneas Curat. combustis & preg-
23 b 20 nonib; || cum absungja ³⁾ porcina
medetur. panarjcia cum melle ad
sanitatem perduCit. conquassa9jo-
nib; cum piCe subuenit. dolores
aurjum uino mixtus curat. dolores
25 mammarum cum cimolja & oleo
roseo singulare presidium est. mi-
scetur nouilis & aromatjCis confec-
9jonib. tumorem enteraneorum &

1) Lies *indurationem* — σκληρας.
Bemerkenswert ist, dass dieselben Worte
17c als Uebersetzung für τοῖς περὶ τὰ
νεύρα πάθεισιν gebraucht sind, wodurch
vermutlich die prägnante Bedeutung des
Begriffes Pathos wiedergegeben werden
wollte.

2) S. die Anmerk. 1 zu 30d.

3) = axungia. Man vergleiche als
Gegenstück dazu *auxen9ium* für *absyn-
thium* f° 7a.

emptoiCis bibitum singulare presi-
dium est quem si sani biberjnt
maniam pa9juntur. nam si ampljus
cum uino bibitum fuerjt facile ho-
minem oCCid& 5
icon.

OA' De manna turjs.

Manna turjs eljgenda est alba
& munda. & frusta minuta
habens. cui uirtus est similjs ljba- 10
notjdi & paulo for9jus. tumores
oCulorum & ad reuma oCulorum
sedat. hoc est suspendit uulnera
oCulorum medendo ljmpidat. &
repl& similj modo. facis de fumo 15
murre & storacis quia & similjs
est illjs. nam & uirtus una est & ||
icon. 23 c

OE'

De cu presso 20
& corjo & semen ejus

Polja ejus Cum dulCore
bibita & murre modicum ues-
sice reumatismum conpescit. durj-
9jis medetur. huius semen uirjde 25
uel pila ejus bibita emptoiCis me-
detur. disinterjCis & quiljatjCis
maxime prodest. tussim & orto-
pnoCis prestolatur ¹⁾. ejus elixatura
tantum prodest quan9um & semen 30
ejus carjcis admixtjs durj9jas sol-
b&. poljpum narjb; emendat haec
aqua Id est eljxatura ejus leprosos
ljmpidat semen ejus aCeto CoCtum
id faCere nouit. cum puluere lu- 35
pini admixtum. enterocelljcos siC-

1) Wie fol. 21c.

Cat. ut Cataplasma adpositum folja
ejus similem habent uirtutem. ram;
ejus cum semine domo positus.
conopes uel zanzalas fugat. huIus
5 folja ut Cataplasma adhibita recen-
9ja uulnera Curat. aCeto cocta
Infusa aCeto Capillos InfjC& pu-
lente trite admixtu igne acru¹⁾
23 d conpescit. uulnerjb; medetur. || Car-
10 bunCuljs opi9ulatur. tumores oCu-
lorum deprjmit. cerotjs nouiljs mis-
cet. confjrmst stomachum;

icon.

15 O5' De pino gal lju

Aruor pini corjum hab& stjptj-
cum attrj9jonib; medetur Ca-
taplasmatjb; siCCus tusus recte
misCetur uulnerjb; corporjs & con-
20 bus9urjs. cum spuma argentj &
manna turjs. cerotjs rosejs mixtus
ciCatrjces ducit. nam si molljb; &
deljcatjs carnib; fuerjnt ciCatrjCes
duCende. myrtjnjs Cerotarjs ad-
25 miscendus est pascen9ja uulnera
Calcantu mix9um non admittjt.
ultra progredi fumiga9jone sua.
abhortum faCit & secundas exclu-
dit bibitum uentrem constrjngjt.
30 huIus folja tusa Cataplasmatjb;
adhibita tumores spargjt. trjta &
aCeto CoCta dolorj den9jum oC-
Currjt bibita ζ. j. Cum mulsa. epa-
f° 24 a tjeis prodest. || Cum ljgnu mejus si-
35 miljs corjo est quod ljgnum & aCo-
pis & pessarjs necessarje miscetur.
fumum ejus atramento scrjptorj

1) Vgl. die Anmerkung 5 zu 24 b.

recente colljgjtur. plurjgjn¹⁾ pal-
pebrorum conpescit laerjmu oCuljs
siCCando suspendit. semen arborjs.
SS". po9uidas²⁾. appellatur. simi-
ljter & peuCes. uirtus ej stjptjCa 5
& leuiter caljda. tussim mitjgat.
causas toraCi melle addito ad sani-
ta9em perduCit. id est cum dulCore.
aut carjCis faCere nouit. strouilj³⁾
uero ejus qui manduCantur cum 10
dulCore & semen cuCumerjs. diu-
retjeis prodest. uessiCe & renum
causas conpescit. dolores stomachi
Cum suCo andragne⁴⁾ bibitum sub-
benit. lassitudinem corporjs & 15
reuma conpescunt. strouilj uirjdes
coCtj In dulCore tussim ueterem &
tysiCis mediCatur. cyatjs trjb; ac-
Ceptjs;

icon.

20

OZ' De len tjscu. ||

Mulus semen & folja corjum & 24 b
rami una habent uirtutem Cum
radiCe. Id est stiptjca. de cuIus corjo
suCus fjt. folja & radix cum Corjo 25
coCta In aqua diutjns. & cum frj-
guerjt ljquas & tandiu aqua Ipsa
coCes' quamdiu spiss&. est enim
stjptjca. res emptoicis. disin9erjeis.
& solu9jone uentrjs singularum⁵⁾ 30

1) Lies *pruriges* wie f° 6 c, 22 c,
25 a, b, 36 c, c, vgl. auch 29 c.

2) *περὶ πικυδων* ist ein eigenes Ka-
pitel.

3) Desgleichen *περὶ στροβύλων*.

4) *ἀνδράχνης*. f° 57 b steht das Ka-
pitel PH' *De andracla id est portulaca*.

5) Vgl. die Deklination von *acer*
23 c, 27 ac, 29 b, 32 b.

presidium est. fluxu matrjcis con-
strjngjt. Causas sterjcas curat. &
propenden9ja non¹⁾ subuenit. elj-
xatura foljarum ejus diuretjca est
5 & suCus eorum motos dentes con-
fjrmant. similjb; causis prodest. ligno
ejus uirjdi' den9es frjgjtj Incandi-
dant. huIus resina mastjcem uoCant.
emptoiCis uetustj prestolatur. &
10 tussim compesciT. & stomachi. &
rupta9jonib; prodest. dentjfrjciis
utjljter adhibetur. candidum uul-
tum facit. capillos ciljis reljgat.
fetjdum odorem orjs longjus arc&.
15 gjngjuas confjrmaT&
icon.

OH' De terre bento. II

24 c **T**erebentj folja semen & corjum
stjptjcum est similj diljgen9ja
20 colljgjtur sicut squinu. semen ejus
Cacostomachum est. est enim calj-
dum & diuretjcum. benerem stj-
mulat uino mixtum. morsus spa-
langjonis oCCurrjt. ejus resina²⁾
25 eligenda est alba ljmpida. uitrej
habens colorem. odorem terebentj
retjnens. utjljor est omnib; resinis.
secunda scini est tussi & tjsicis
mediCatur oblectarjo³⁾ more aC-
30 Cepta melle addito toraCis ui9ja
conponit. est enim diuretjCa & pep-
tjCa. uentrem molljt. oCulorum
capillos reljgat. erugjne campano
aerjs usto & calCanto uel nitro

1) Lies *propendenti ano* — *πρὸς-
πτώσεις δακτυλίου*.

2) icon in margine.

3) Lies *electuarii* — eines der viel-
gestaltigsten Wörter.

adIunctum lepras corporjs purgat.
dolorem la9erjs proib&. puraturjum
mellj & oleo mixto detergjt.' prurj-
gjne nature non admittjt. malag-
matjb; & mediCaminib; necessarje 5
miscetur¹⁾.

OO'

De resina molle id est bicamine & aljis
resinis.

Resina molle id est pituina & 10
pescidina²⁾. & colofonia quae
ex loco nomen aCCepit. haec ma-
gis ad tussim eam ut oblectarjo data
medetur omnes resine non uno co-
lore sunt. nam aut albe aut melljs 15
habent colorem. fj& enim resina
ljqujda de cupresso durjores uero
resine sunt strouiljne & pescidine. II
& pituine. & elatjna. eligenda est 24 d
quae fuerjt odorata & ljmpida & 20
non ljquida ualde sed ut Cera sit
& non ualde fragjle. meljor est
omnib; pituina. & elatjna. hae
enim odorate sunt. & turjs habent
odorem. pescidina & strouiljna & 25
quiparjssina minime In se hab& uir-
9utem. nam si scinina similjs est
terebentjne. omne enim resina Com-
burjtur aCCipes unum coae. & aq;
Caelestjs duos coaes. & mittes In 30
uaso aeneo & super Carbones po-
nes. & frequen9jus agjtabis quam-
diu odorem suum aCCipiat. & non
comburatur. ne nimium fragjljs fjat.
quam si frjeuerjs fragjljor Inueni- 35
tur quae Cum refrjgdauerjt uaso
fjcjtjlj est reponenda. fjt e9jam alba

1) icon in margine.

2) Vielleicht aus *pefscidina* für *pev-
cidina*.

bene. omnes autem resine liquide
sunt comburitur autem sine aqua
super carbones posite primo leui-
ter focu adhibes. deinde cum se
5 resolvere ceperit & Ispissare. ad-
des igni carbones. & CoCes per
triduum. Ita & noctes. quamdiu
colorem suum recipiat. & repo-
nenda sit ut super SS^a. uaso fje-
10 tjlj. duras autem resinas sufficit
unius diei coCtura. & reponis dil-
genter. combuste autem resine fa-
ciunt || odoratjs malagmatjb; acopis
f° 25 a & miroaCopis nouile miscentur.
15 ejus resine fum; excipiendus est
ut odorem turjs aCCipi sol&. istj-
uiis necessarium. prurjgnes oCu-
lorum conpescit. lacrymum extjngjt.
nam & ex eo ut de atramento scribi
20 potest &

icon.

II' De pice liquida.

Colligjtur ex lignis pinguib; sed
Gilla melior est lucida. lenis ¹⁾ &
25 munda bibita benenis oCCurrjt.
tussientjb; & tycicis prestolatur.
emptoicis & asmatjcis fert opem.
toracis pingedines more eglecta-
rjo ²⁾ aCCepta Cyato uno dissolu&
30 umorem fauCium. sed ad uuae. &
sinantjCis pinna tralecta mediCa-
tur. oleo roseo mixta sanias au-
rjum purgat. morsib; uenenatjs
cum sale trjto & cera Inposita opi-
35 tulatur. Tzernas ³⁾ & ungues. uul-

1) Lies *leuis*.

2) Vgl. 24c Anm. 3.

3) Vgl. 20d Anm. 1.

neratos emundat. durj9jasterjcas
& uulnera ani. mixta polljni ordej.
& lo9jo Infantulj ut Cataplasma
composita medetur scrofas gutturjs.
sulphurj mixta || & corjopitjnux. & 5 25b
furfures trjtjci ad sanitatem perdu-
Cit. sordida uulnera mundat. manna
turjs.' & Cera mixta. sinuosa uul-
nera repl&. ragadia pedum uel ani.
InunCta percuraT. mellj & uuae 10
passae mixta caruunCuljs medendo
oCCurrjt. putredines uulnerum tol-
ljt. mediCaminib; stjptjcis neces-
sarjae misCetur.

icon.

15

IIA' De oleo picino.

Oleo picis uelut aqua separant hi
qui confjciunt. qua aqua In coC-
tura picis supernatat. & lanula
mollj eandem colljgunt alopiCias 20
capitjs ljmpidat. Cataplasmatjb;
cum polljnes ordej necessarje mi-
scetur. scauie & uulnera animaljum
tolljt. fum; etjam picis liquide elj-
gendus est ut turjs. sed medium 25
coperculum pertundendum est &
sic colljgendum non eo cui fumo
uirtus est uiscida. & stjptjca. hoc
stjbum plurjgnes oCuljs amputat.
palpebra ciljis crescere facit. uul- 30
nerjb; oCulorum mediCatur & ||

icon.

25c

IIB'

De pice dura & apocjma. id est rasura
nabis.

35

PiCe dura melior est si ljmpa &
pinguior & odorj bono fuerjt &
subrufo colore. similjs est resine.

taljs lȳcia & brjtja. cuIus natura
similjs *est* resine. uulnerjb; sanias
mob&. papilljs medetur. alta uul-
nera repl&. mediCaminib; utjljter
5 adhibetur. nam & aljae ¹⁾ piCae
aljqui dicunt quae de nauī raditur.
mixta Cera & resina. quam medici
apoCima uoCant. est ej uirtus dia-
quetjCa. quia marj siCCatur. nam
10 alji illam resinam uoCant;

icon.

III'

Debi ȳumen iudajcum & di-
uersitates ejus & babilonasia.

15 **B**it bitumen In Iudea. In laCu qui
dicitur aspaltjzen ²⁾ Coagolaȳjo
super aquas. nauȳae uadunt cum
scala siC eum colljgunt & sicCant
& uendunt. aljo genu *est* que neq;
20 ferrum neq; aqua rumpent' nisi
Inquinamentum muljerum. & exinde
nauis Inpetrant.

icon.

IIA'

25 De aljo biȳumen. id *est* asfaltu.

25 d **A**sfaltu IudaiCu *est* prjmu qui
ȳundi || potest. ut cetera pig-
menta uirtus *est* ej malaptjca. & dia-
foretjCa tumores uisu deprjment.
30 offoCaȳjonib; sterjcis non uiljs oC-
Curr&. Cadentes matrjces subleuat
fumigando. epelentjcos fum; ejus
probat cum Castoreo ³⁾. menstruis
Imperat. tussim sedat. asmatjcos
35 & dispoicoicos ad sanitaȳem perduCit.

1) Kommt im zweiten Buche mehr
als einmal vor.

2) Das π gleicht mehr einem π .

3) Cap. IA' des zweiten Buches f° 40.

morsib; uenenatjs oCcurrjt. scia-
diCis prestolatur. quiljacis datus
In modum catapoȳjae maxmum ¹⁾
prestat effectum. quagulatum san-
guinem cum aCeto resoluit. desin- 5
ȳerjcios cum suco tysanae subposi-
tus curat. catarron fumigando con-
pescit. denȳjum dolore adpositus
mitjgat Capillos oCuljs lȳgat po-
dagrjcis. & adartretjCis. cum nitro 10
& cera ut malagma Inpositus cu-
rat;

icon. ||

IIA' ²⁾

f° 26 A a

De Dearceutjdos. id *est* ziniperu. 15

Ziniperu quem multj arCeutjdem
dicunt. fumigaȳjones serpen-
ȳum curaT. semen ejus si orj de-
tineatur odoraȳum *est*. & eusto-
machum. utjljs toraci. tussim se- 20
dat. Inflaȳjones tolljt. tortjonib;
bibitus subuenit. contra uenena
prestat auxiljum. *est* illj uirt; diu-
retjCa. ut expamatib; & reumatjb;
uniCe prosit. offoCaȳjones sterjCas 25
tolljt;

icon.

IIIE'

De brathios.

Bratjos braton multj dicunt. quo-
rum folja similja *sunt*. quipa- 30
rjssi habens spinas odorj grauior.
rubitundo ³⁾. & malos & lata &
spansos ⁴⁾ frutjCes. habens. quam
multj pro tjmiama utuntur. Est al-

1) sic!

2) Das Zahlzeichen wirklich wieder-
holt.

3) sic.

4) = expansos wie Anm. 1 zu 9 c.

terum genus t(r)amarjeio similjs
amborum folja. Cataplasmatjb;
mixta pascen9ja uulnera Curat.
tumorem molljt mellj abdito ¹⁾ ni-
26 A b 5 gra uulnera || ad sanitatem perdu-
cit. bibita per urnas anguem ²⁾ ex-
cludit. abortum non coagulatum
ejci&. matrjei appositus caljdis me-
diCaminib; necessarie misCetur.
10 icon.

II5'

De ce dru & cedrja.

Cedrum est unde pis cedrja
fjt. illa est utjlis
15 quae spis- sa est ljmpida.
& In odore fortjor. In qua
Cum digjtum tjnxerjs pingedine
suo radius deflu&. uirtus est ej ta-
ljs. ut si In ea uiba nam alja.^{pice}

20 mittas ³⁾). putrefjant. & mortuorum
corpora ex eo condita. a taba de-
fendit. unde & uita mortuorum
uoCatur. quae nimiae etate calorjs
sui pelljb; tralecta ur&. & siCCat.
25 caljgjnēs oCulorum detergjt. glau-
comatas & ciCatrjCes InunCta ljm-
pidat. cum aceto missa || & Infusa
uermes aurjum oCCid&. ysopi suco
26 A c mixta sonos aurjum non admitt&.
30 dentjb; dolore Inmissa Crepare eos
facit. diu ore retenta dolore den-
9jum non admittjt. & ex haC si
ad coitum uenies ueretrum ungeas

1) = addito.

2) Lies per urinam sanguem.

3) Lies uiua animalia mittas. Be-
weis, dass das Buch kein Original ist.
pice ist von späterer Hand über die
Zeile gesetzt.

genitalja strjngjt. tantum ut fjljōs
faCere non possit. sinancicorum
causas curat. fauCes si de Intus
InunCxerjs tumores tolljt. pedu-
culos & lendes InunCta perneCat. 5
morsib; serpentum Cum sale &
dulcore bibita ocCurrjt. perCussum
leporjs marjni ad sanitatem per-
ducit. strumatjcis unCta medetur.
uulnera pulmonis bibita optjme 10
curat. uermes & [a]scaridas cljsterj
addita ocCid&. embrja exclud&.
multj uero oleum ex cedrja collj-
gunt de pinna cum cocitur sicut
oleum piCis tantum potest quan- 15
9um & cedrja. scabiis & peduCuljs
animaljum prodest uulnerjb; utjlj-
ter adhibetur. hulus fumum tan-
tum potest. quantum & piCis du-
rae i

icon.

IIZ'

De semen cedrje.

Cedrjdes diCitur semen arborjs
cedrj. tussim sedat. spasmata
prohib& reumatjcōs strjngjt. stran- 25
guirjs medetur. menstruis Imperat
cum piper || bibita Cum adipe cer- 26 A d
uino mixta. omnes uestias arc&.
antjdotjs necessarie miscetur i

icon.

30

IIH'

De laura.

Laurj elixatura caljda si scafjo.
Lmissa his qui curatur super-
sedeat. uessiCe & matrjeis dolorem
conpescit. hulus folja uirjdis stj- 35
tjCa sunt. tusa & cataplasmatj ad-
hibita. apium percussum prohib&.

omnes tumores sparg&. si pani aut
pulente misCeatur. uiridis bibita
nauxiam prouocat. stomaChum ver-
t&. huius uaCa Caljda a foljis. hab&
5 uirtutem. tuse eglectarjo more melle
collecte. tussim & tysis ad sanita-
tem perducit. hortopniCis. & tora-
cis reumatjsmu. sanitatj restjt&.
Cum uino bibita iCtjb; scorpionum
10 oCcurrjt. maculas nigras corporjs
detergjt. sucus earum aurjum sur-
ditate. manere non sinit. & Incon-
gruos sonos cum uino & oleo ro-
seo || adhibita conpescit. acopis &
15 un9jonib; caljdis nouiljs misCetur.
uirtutjb; diaforetjcis necessarje
miscetur. corjum ejusdem arborjs
trjtum & bibitum cauCulos frangjt.
abortum excludit. epatjcis uiuita
20 obolos tres cum uino prestat effec-
tum;

icon.

IIQ' De pla tanu.

25 P latani folja mollja eljxa cum
uino. & Cataplasma adhibita
reuma oCulorum suspendit. & tu-
morem reprjmit corjum ejus uino
eljxum dolorj den9jum medetur.
30 semen ejus uirjde Cum uino bibi-
tum morsib; uenenatjs oCcurrjt.
mixta absungja combustjonib; me-
detur. hulus flore si In faciem se-
derjt maculam facit. aut si Casu
35 aurj merserit surdita9em facit;

icon. ||

Q' De arbore malo

26Bb Polje hulus sucus uino bibitus
aut Cataplasma adhibitus mor-
40 sib; uenenatjs oCcurrjt. corjum

combustum & aq; mixtum lepras
mundat. & corpore¹⁾ ejus scobe
bibitum morj ci9jus hominem fa-
CiT;

icon.

5

QA'

De leuci id est populu.

Populu quem aliqui leuci diCunt.
corjum ejus bibi9um. 9j. sciadi-
cis²⁾ medetur. stranguirjis subue- 10
nit. hanC multj asseuerant quod
bibita Cum uenere burdonis³⁾ ge-
nerare non permittjt. folja ejus bi-
bita post purga9jonem menstruo-
rum. similj modo. minime conCep- 15
tum admittjt. nam & sucus foljorum
ejus dolorjb; aurjum subuenit. se-
minis ejus suCum mellj mixtum
caljgjes oculorum detergjt. per-
hibent e9jam aliqui corjum ejus
minutjs partjb; InCisum & agerj- 20
corjo mixtum || & agro spargatur. 26Bc
optjmos fungos facere posse;

icon.

QB'

De machir.

Corjum est ljgni uenientjs de bar- 25
Quarjco. colorj rufo. rouore so-
ljdo. cui uirtus est stjptjCa. quam
maxime adgustu tusa & bibita

1) Lies tornate.

2) = ischiadicis: der umgekehrte
Vorgang zur Bildung des vokalischen
Vorschlags vor sibilans cum muta wie
steris für isteris 29 d u. s. f. ebenso ste-
ricus; vgl. sterling für esterling d. h.
Oesterling.

3) Lies rene; burdo, Maulesel, deutsch
pruz.

emptoiCis & disinterjCis & quilja-
cis singulare prestat effectuj
icon.

ciCatrjcem perducit. aneso con-
mixtum pascen9ja uulnera sanitate
confjrmat;
icon.

QR'

De egeru.

- 5 **E**ggrj folja cum aCeto ut Cata-
plasma adibita podagrjcis me-
detur. ejus uero resina malagmatj-
bus miscetur. semen ejus cum aCeto
bibitum epelentjcos curat. aljqui
10 e9jam perjbent ejus arborjs lacry-
mum rodano ¹⁾ destjllatum & coa-
gulatum sucinum facere. quod su-
Cinum trjtum & bibitum solu9jonem
uentrjs constrjngjt. & stomachum
15 refjcit;
icon.

QA'

De ptele

as. id est ulmu.

- 20 **U**lmi folja stjptjCa est. ||
26 B d tusa & catasplasmis adibita le-
prosos & uulnera Curat. ejus corjum
uulnerjb; ut ljgatura adhibitum
fer& auxiljum. grossiorem corjum
25 ejus tusum uino mixtum bibi9um
flegma deponit ejus corji elixa9ura
& fomento adiuita. fraC9ura confjr-
mat. humor qui In ejus flore In-
uenitur maculas uultjb; tolljt. ex
30 qua aqua cum siCCata fuerjt co-
nopes nascuntur. folja ejus mollj
eljxa manduCantur. puluer de tj-
neolis ulmi uulnera purgat. & ad

1) Höchst wichtige Stelle wegen des
Bernsteins und der Verwechslung des
keltischen Tannenflusses Padus Erida-
nus mit dem Rudon an der Ostsee im
Bernsteinbezirk.

QE'

De canna.

5

Canne sunt species due unum
Cnastos ¹⁾ appellatur. ex qua sa-
gitte fjunt. alterum autem femina
diCitur. unde fjunt ljgule ad cala-
mos. ter9jum genus est nomine 10
syrjngjas. robore solido & duro.
& nodis spissis. quod scrjptores
utuntur. est uero || quartum gen; f° 27 a
Calami quod Carax appellatur.
quam plurjmi Ciprjon uocant quod 15
gen; maxime rjguis locis nascitur.
& fructjcosis. cuIus radix Cata-
plasma adhibita cum bulbis Infjxa
corpori ejiunt. aCeto mixta dolo-
res isciadicos mitjgat. ejus folja 20
uirjdia cataplasms adhibita Ignem
acrum conpescit. & durj9jas om-
nes dissolb&. corjum ejus con-
bustum & Cum aCeto trjtum. alo-
piCias capitjs emendat. flores au- 25
tem canne si aurj mersum fuerjt
auditum tolljt. tantum potest &
ciprja Canna;
icon.

QS'

De bapuru.

30

Bapuru un de car-
ta elexandrj na fjt.
utjljs est. Cineres ejus uulnera
sordida orjs & to9jus corporjs ljm-

1) Gr. *ναστός* = fest.

pidat. hoC est¹⁾ carta combusta
faCere nouit;

icon.

QZ'

De tamarj eju id est mirce ||

27 b 5 **C**orjū ejus eljssum & Ipsa elj-
xatura bibita Cum uino.¹⁾ splenis
humorem conpescit. dolorj denŝjum
subuenit. ejus eljxatura pessarijs
adhibitam humores matrjCis pro-
hibendo constrjngjt. peduCulos &
lendes pernecat. ejus ciniCinus²⁾
similjter menstrua strjngjt. confjCi-
tur ex ljgno ejus Caljces In quib;
splenetjci utjljter bibant; *icon.*

15 QH' De semen & flore jljejs.

Semen & flore hiljeis cataplasmis
adibitum morsus uenenatos con-
pescit; *icon.*

QQ' De semen mirjeis.

20 **S**emen mirjeis hab& culus semi-
nis eljxatura colljrjjs utjljter
misCetur. qui Calljgjes oCulorum
detergere norunt.

icon.

25 P' De ra mnos.

Frutex est quae circa horŝua³⁾
nascitur. hulus uirge longe
& spinose sunt. ŝura folja hab&
pinguissima & longa. & lenia. Etjam
30 altera ramnos colore hab& subalba
& subrufa. & uirguljs oblongis est
27 c Cubitjs quinque uel plus. || spinose
sunt & minima[m] habent uirtutem.

1) Lies et.

2) Lies ligni cinis.

2) Wohl nur = hortos — eingeŝunte
Orte, wie im folg. Kapitel auch hortos
für sepes steht.

ejus semen latum est & ŝenue &
in folle reclusus sicut sfondilu: fa-
ciunt omnium. folja CaTaplasmis
adibita Igne aCrum corporjs pro-
hib&. 5

icon.

PA'

De aljmu.

Aljmus frutex est circa hortos
sicut ramnos sine spinis.
folja habens oljbe & paulo latjo- 10
ra. nascitur marjtjmis loCis. &
Circa hortos. Culus folja eljxa
manduCantur radiCes ejus unC".j.
cum mulsa spasmis restjtu& sanita-
ŝem. reuma. & tormina prohibet 15
laCtem¹⁾ muljeribus prouoCat.

icon.

PB'

De palju ru id est zura.

Paljurj semen uiuitum ŝussim con- 20
pescit. lapides uessiCe frangjT. ||
morsibus uenenatjs oCCurrjt. uir- 27 d
tus est foljs & radiCibus ejus stj-
tjca. hulus eljxatura bibita uentrem
strjngjt. urjnam prouocaT. uenenis 25
aCCeptis oCCurrjt. apostemata re-
cenŝja. ejus folja Cataplasma aC-
Ceptjs oCCurrjT;

icon.

PI' De oxia canta. 30

Oxiacantu. jd est damamen
alji uero pianŝem uoCa-
uerunt. aut pirena. semen hab&

1) Der Accusativ lac kommt f° 30 a,
communem lac 36 d vor.

murtae. & colore subrufo. & de
Intus ut zuCCar¹⁾. radices ejus
late diffuse sunt. & in altj9udine
euntes. hulus semen uentrjs solu-
5 9jone strjngjt. menstrua detjn&. *icon.*
combustus & bibitus. radix uero
ejus cataplasmiss adhibita sagjtta
Infjxa excludiT bibita abortum ex-
cludere prohib&.

10

icon.

Pg'

De fjlljra. ||

Filljre folja stjptjCa sunt. simi- 28 b
lja oleastrj. stjptjcais rebus ne-
cessarje miscetur. maxime orj
uulnera ljmpidat. & mastjCatus id 5
faCere nouit. folje ejus eljxatura
gargarj9jata similem prestat effec-
tum. elixatura. SS". bibitam urjnam
prouocat&.

icon.

10

PA'

De cy nobatu. ||

f° 28 a **C**ynosuatu. jd est saccupa²⁾ multj
CoxiaCanta appellant. cuIus se-
men cum maturauerjt obrubescit.
15 & de Intus lana asperjma hab&. *icon.*
semen ejus siCCu sine lana Ipsa
uentrem strjngjt&.

icon.

PE'

De qui pro

20 **C**yprij folja' mastjca9a' tumorem
Corjs conpescit. & tumores Calj-
dos Cataplasmiss adhibet; tolljt. elj-
xatura ejus combustjs fomento me-
detur. unde si adsidue Caput fo-
25 mentes Capillos infjc&. si Cum
suco strotj³⁾ mixta fuerjt. florem
ejus cum aCeto Cataplasmiss ad-
ibitus dolores capitis solu&.

icon.

PZ'

De h edera¹⁾.

Cissea. jd est hedera. quam multj
Cistero uocant. flores ejus cum
uino bibi9um abstero²⁾. dysinterje
medetur. si bis In die fuerjt aC- 15
ceptum. adibi9um Cataplasmatjbus
pascen9ja uulnera sanitatj confjr-
mat. Cerotjs admixtum combustj-
onibus mediCatur. uulnerjbus antj-
quis utjljter adibetur. nascitur circa 20
radiCes ejus. hypoquistjs. quam
multj uoCant torbiton. uel qujtj-
nitos. similjs roes ydre. culus pars
rufa est. & altera alba. hiC tundi-
tur exprjmitur. similiter et aCacia. 25
multj uero eandem siCCant. &
Infusa coqunt. & exprjmunt ea ||
aqva Ipsa Iterum cocunt quam diu 28 c
spissitudinem melljs habeat. & ea
utuntur. uirtute habente aCaCie. 30
sed paulo plus stjptjCa ad solu-
9jonem uentrjs & disinterja neCes-
sarje adhibetur spuientjbus sanguine
subueniT. menstrua abstjn&. Est
alterum genus hedere quam multj 35

1) = Zucker?

2) ἀκρή (sambucus) kommt bei Dios-
korides in einer hier nicht übersetzten
Stelle des nächsten Kapitels vor.

3) = struthii.

1) κίστου mit κισσοῦ verwechselt.

2) austero.

antjon uoCant. frutex est SS". sed ista longjora folja hab&. & nigra. & nescio qua pinguedine hab& super folja uirtus est In foljis stjptjCa. similjs superjorj. ex ea colljgtur ladanu. huIus hedere folja'. hirci Caprarum ljbenter manduCant. quam Cum depasCere ceperjnt. pinguedo illa quae foljis super erat 10 baruis & humerjs hircorum.' adher&. & a diligentibus ex ipsis hircis collectu. & In se redaC9um ladanum faCiunt. alji uero super ramos Ipsos funes traunt. esten- 15 surj In terre & si quid ex Ipsa pinguedine funi adheserjt.' colljgunt & utuntur hanC discipljna ut' manibus de frjto unCtas malaxent. & pastj illos ex Ipso ladano faCi- 20 ant. || est autem utjljs & odore plenum. & uiridem. & faciljs ad malaxandum. & pinguis. & non habent arena Conmixta. & minime fragjljs. similjs resine. est uirtus ladani 25 Caljda. malaptjCa & anastomatjCa Capillos fluentibus oCCurrjt. mixto uino murra & oleo myrtjno CiCatrjces nigras In tergo redd& Colorj. oleo rose mixto dolores au- 30 * ad secundas rjum tolljt. fumus ejus secundas muljerum ex- excludit. durj9jas matrjeis discludendas. solu&. malaCmatjbus miscetur. tussientibus mediCatur. uino mixtum uentrem strjngjt. est illj uirtus 35 diuretiCa;

icon.

PH' De hebeno.

Huenu quod de ethiopia ueniT. colorju non habens. dupljCamina. & taCtu leniorj. & durjor.

& gustu stjptjCo & mordax. cum carbonibus Inpositum fuerjt. citjus inserpit Ignem. quem In cutjCula cum con|| frjguerjs rufum ostendit f° 29 a colore. Est alter de India uarj 5 colore. sed super .SS". meljor est multj ljgna ansamina & aCantjna uendunt quia similja sunt eueno. sed Inde agnoscitur quia molljs & non grauis est & cum fraCte fue- 10 rjnt astule Ipse subrufo colore apparebunt. nec odore nec gustu tale habent. uirtus est ej purgatorja. unde caljgjnēs oCulorum & reumatjsmum detergjt. ac prohib&. uul- 15 neribus medetur. multj CutjCulas medicinales ex eo faciunt. aljqui uero rasura uel ljmatura ej Infundunt In uiro chio. die (h)aC noCte. & terunt ut colljrja. aljqui uero 20 post trjtura ljquant & siC faciunt. alji pro aqua uinum mittunt. conburitur e9jam In caCCabo Crudo bene munito. & In foCo mittunt. quamdiu cinerem faciant. & laba- 25 tur ut moljbo. quod puluer facit ad sicCu oCulorum;
icon.

PΘ' De rosa ||

Rosa sucus tultjs¹⁾ unguiCuljs 30 29 b
Rejus colljgendus est confectjo- nibus colljrjorum necessarjus. huIus folja sole siCCata ut uino eljxa dolorem capitis tolljt. cicatrjeibus oCulorum utjljs. ragadiis utjljor 35 omnibus Causis matrjeis. pessarjo adhibita mediCatur. Idem facit si

1) = sublatjs.

Cataplasmatibus tusa misceatur. maxime tumoribus ypoCondri-
 ru[m] uel stomacho prodest. Igne
 agrum ¹⁾ compescit. siCCa tusa
 5 diuersis pulberibus oris necessa-
 rjo admiscetur. conburjtur puluis
 ejus. & siCCu oCuljs facit. flos
 ejus puluere faCto gjngjbe mede-
 tur. uentrjs cursum constrjngjt. &
 10 sanguinis fluuium Includit;

icon.

PI' De ljeiu.

Ljeiu eljgjs rufo colore In9us.
 & de forjs nigro diuisum bromu'
 15 non habentem. & stjptjCum est &
 colore rufo. & croceo appar&.
 gus9u amaro sicut est Indicu. qui
 & meljor est caljgjnem oCuljs de-
 20 tergjt. || scabie & plurjginem ²⁾ oCu-
 lorum & reuma compescit. antjquas
 saneas aurjum purgat. faucium tu-
 more. & ad gjngjbam uulneratjs
 subuenit. ragadia & attrj9jones
 Itjnerjs curat. disinterjcis & qui-
 25 ljacis potus & cljsterj datus medi-
 Catur. tussim curat. emptoicis cum
 aqua aCCeptus singulare praesi-
 dium est morsibus rabiosi canis In
 modum catapo9je datus medebitur.
 30 capillos Infjc& panarjCia unCtus
 sanat. pascen9jum uulnerum putre-
 dines solu&. proflubium muljerum
 extrjngjt ³⁾. ljeiu Indicu uirge

1) Lies *acrum* wie 27 a, c. Vergl. auch *acra* 32 b.

2) Vgl. die Anmerk. 1 zu 24 a.

3) Entweder muss *exstingit* — wie 29d *exstinguet* — oder *estringit* gelesen wer-

sunt grosse. robur habentes fraCte
 de Intus rufum colorem habent.
 folja similja oljue. que folja In
 aCeto CoCta & bibita splenis tu-
 morem dissolu&. Jsternas purgat 5
 muljerum. crudus & bibitus id
 praestat. ejus semen coclearja duo
 bibitus uentrem solu&. datjs uene-
 nis ocCurjt;

icon. ||

10

PAI' De acacia.

29 d

ACaCia eljgenda est rufa & odorj
 plena. ejus suCus colljrjs mi-
 scetur. Igre acrum extjngu& per-
 niones sanat. terrjgja oCuljs ter- 15
 gjt. uulneribus & tumoribus oCu-
 lorum prodest. profluuium muljerum
 extrjngjt ¹⁾. cadentibus sterjs ²⁾
 subuenit. fluxum uentrjs bibita &
 subposita prohib&. Capillos InfjC&. 20
 oCulorum confec9jonibus miscetur;
 icon.

PBI' De a murgja.

Amurca olej cyprjno uaso CoCta
 usque ad spissi9udinem melljs 25
 similjs ljeio est dolorem den9jum
 tolljt. uulneribus uino aut aCeto
 mixta mediCatur. mediCaminibus &
 colljrjs quae betustate meljoran-
 tur. recte miscetur uulneribus na- 30

den; in letzterem Falle wäre ein vo-
 kalischer Vorschlag vor sibilans cum
 muta (s. Einleitung) anzunehmen; *strin-*
git kommt in derselben Verbindung 31 b
 vor, was den Fall entscheidet.

1) Vgl. 29 c Aumerk. 3.

2) Vgl. Anmerk. 2 zu 26 Bb.

ture confer& sanita9em. & matrj-
cis putredines exclud&. cum oleo
anfacino¹⁾ mixta. & coCta. & per-
f° 30 a unC||ta scabiae animalibus tolljT.
5 cum aqua In qua lupini coquuntur.
& camelenta. & recens non coCta
podagrjcis & adtrjtjcis mediCatur.
Caljda fomenta9jone hydropiCis
tumorem tolljt;

10

icon.

PII'

De agnu. id est ljgos.

De agnu quia ljgos appellatur.
semen ejus bibitu'. hydropicis
15 & splenetjcis medicatur. morsibus
uenenatjs ocCurjt. lac muljeribus
prouocat. menstruis Imperat. bibi-
tus. ζ. 2) j. cum uino. benerem stj-
mulat. dolorem capitjs commob&.
20 adhibens somnum. eljxa9ura semi-
nis & folja ejus tumores sterjcos³⁾
fomento dispargjt. puleIo mixtu aut
bibi9u aut fomenta9jone adhibi-
9um menstrua prouocat. dolorem
30 b 25 capitjs tolljt. cataplas || matjbusmix-
tum oleo & aCeto IunCto letargj-
cis. & frenetjcis praestolatur. utjle
fomenta9jone capitj praestat. sub
lecto positus serpentes longjus ar-
30 c&. & fumiga9jone sua id praestare
nouit. morsibus uenenatjs oCCurrjt.
durj9jas testjum solu&. combusta
& pampino ragidia ani(s) semen ejus
cataplasmis. rec9e miscetur. folja

1) Lies omfacino. Vgl. 31 c Anm. 1.

2) Das Zeichen für uncia ist hier
ebenso geschrieben wie f° 20 c s. dort
Anm. 1.

3) Vgl. 29 d Anm. 2.

ejus papellas corporjs ljmat. CoC-
tura Itjnerjs sanat. Inde hoC no-
men nunCupatum est quod sacer-
dotes strato sibi substernunt. ljgos
autem dicitur.' Ideo quia uirge 5
Ipse for9jores sunt. nascitur humi-
dis & sicCis locis folja similja olj-
uae & flore albo. & semen simile
piperjs;

icon.

10

PIA'

De agrjelea. id est oleastru.

Quem multj cothinon dicunt. alji
Quero oljua || ethiopiCa. folja ejus 30 c
stjptjca sunt. cataplasmis miscetur. 15
uulnera pascen9ja Curat. Caruun-
Culjs ad sanita9em perduCit. pa-
narjCia unguibus tolljt. sordibus
uulnerum addito mellj consumendo
detergjt. exantemata ljmpidat. & 20
Cu9em capitjs interrupta & ossa
reparata restjtu&. dolorem orjs
mastjCata' compescit. suCus ejus
& decoctura hec omnia faCere pos-
sunt. profluuium muljerum. & om- 25
nem incongruum cursum sanguinis
sucus ejus adpositus prohib&. sta-
fjlo mata oCulorum & uulnera uul-
tibus tolljt. reumas suspendit. su-
cus ejus colljrjs nouiljs misCetur. 30
folja uino aut aqua Infusa & ex-
pressa omnia .SS". faCere nouit.
suCum collectum ad seruandum
utjljs de aqua fjt. ad sanias au-
rjum facit. folja ejus cum flore 35
combusta in caccabo crudo bene
munito & combusto. Ipsa uino
IstjnCta Jterum reuoCas ad CacCa-
bum. & munitum reuoCas foco. &

Iterum coCtum lauas ut cerussa.
 uirtus est huiC confec9joni spodii. ||
 30 d quem colljrjis mittere nouimus lġ-
 num oljuae foco Inpositum humo-
 5 rem quem ex eo exit.' necessarġum
 est sernis ¹⁾ uulnerġbus & scabiis
 InunCtum. semen ejus Cataplasmis
 adibenda pasCen9ja uulnera &
 furfures capitġs & corporis purgat
 10 gemellum ossi ejus absungġe por-
 cine mixtum & farjne scauiosos
 unges amputat. oljuas columbares
 cataplasmis adibita' locis combustġs
 pustulas sebullġre ²⁾ non sinit. sor-
 15 dida uulnera purgat. aqua In qua
 oljua ipsa condiuntur ġġġġbe
 prodest. dentes conmotos confġr-
 mat. rufa olġba abstġn& uentrem.
 & cacostomacho est nigra uessat
 20 stomachum. & bona diaforesin fa-
 cit. oCulġs contrarġa est capitġ do-
 lorġ aduersatur. assa & cataplasmis
 adhibita pascen9ja uulnera purgaT.
 & caruunCulġs medicaturġ
 25 icon. ||

f° 31a PIE'

De dagrġdiu id est lacrġmu ethiopicu.

Dagrġdiu ethiopicu. lacrġmum
 ethiopis similġs est lacrġmo
 30 oljue. similġs est scammonie gut-
 tġs subrufġs. plenus submordax.
 quamquam non satġs simile scam-
 monie. sed cummi hab& maIorġ &
 leni & Inutġlġs. tale lacrġmum pro-
 35 fert. & oljua nostra & oleastro. ad

1) serna (gallisch) R  ude, auch
 tzerna 25a und zerna 34bc, 35a ge-
 schrieben.

2) ebullire = ausbrechen.

calġġnes oCulorum & cicatrġces ad-
 hibetur. glaucomata deterġġt. urġ-
 nam prouocat. menstruis Imperat.
 dolorem den9jum Inlecta cauerna
 proib&. non coagolatos Infantes ex- 5
 cludit. embrġa deponit. sernas &
 lepras dicitur purgare. ethiopiCa
 oljua oleastro nostro. In uirtute
 comparanda estġ

icon.

10

PI9'

De (y)drġos.

Drisbero ¹⁾ arbor
 Est maxime stjptġCa.
 quae Inter lġgnu & corġu In- ||
 uenitur. similġter quod circa Ipsi 15 31b
 semen Inuenirġ sol&. ejus coCtura
 quilġjaci & disinterġcis prestat effec-
 tum. fluxum sanguinis mulġerum
 strġġġt ²⁾. semen huIus est diuretġ-
 Cum. comestum capitġ dolorem con- 20
 mob&. Infla9jonibus medetur. ue-
 nenis oCCurrġt. elġxatura ejus &
 corġum cum laC9e bubulo contra
 uenena adibitur cruda cataplasmis
 mixta tumores dissolu&. Cum ab- 25
 sungġa ³⁾ porcina sal conmixta.
 uulnera sordida & mansueta ad
 sanitatem perducit. for9jores sunt
 drġofġgo ⁴⁾. & prġnos species sunt.
 de drġo. & similġa sunt radiCes 30
 prġni decoCte. Cataplasmis adibita
 noCte plena Capillos Infġc&. si ante
 ex cimolġa lauerġt caput. omnia
 folġa tusa membra laxa confġrmat.

1) = δρϋς vero.

2) Vgl. 29c Anm. 3.

3) Vgl. 23b Anm. 3.

4) δρϋς φηγοι.

sardiane eſjam balani. quas & Castaneas. aut lepomata dicunt. aut lobi ualanu uoCant stjptjCa sunt omnia. & similem habent potestatem. maxime quae Inter corjum & carnem Inuenitur. eſjam caro Ipsarum uenenis oCCurrjt & ||

31c

icon.

PIZ'

10 De cecidos. id est galla.

Gallas semen est de drjos culus uno genu omfacitjs¹⁾ dicitur est rotunda grauis & nodosa. & sine pertusura. alja lenis²⁾ & pertusa. eljgenda est autem omfacitjs. quae & uirtute forſjor est ambe stjptjCe sunt. & CatastaltjCe. pascenſja uulnera Curat. gjngjuarum reuma suspendit. propendcntjbe³⁾ & faucibus medicatur. medium earum foraminibus denſjum Inlectum dolorem tolljt. combusta ex aCeto tjuncte aut aCeto & sale. aut uino tjuncte profluuium sanguinis uulneribus siCcat. eljxatura earum procadentj histere fomento bene adhibetur. reumatjismum obstrjngunt. capillos Infjeiunt. aCeto aut aquae Infusa In puluere redacta. 30 & In uino daſe dysinterjcis prodest quiljacis eorum escis admixta si-

1) Vgl. 29 d Anm. 1 auf S. 94.

2) Lies *leuis*.

3) Es muss heißen *praependenti uae* — dem herabhängenden Zäpfchen; die mit deutscher Schrift gegebenen Buchstaben sind von späterer Hand, vielleicht Widmenstadts (?) am Rande zugesetzt, auch *pro* in *per* geändert.

miljter prodest eljxaque mediCamine IunCte prodest. maxime ubi || stjptjca aut siCca adIutorja adibenda sunt &

31d

icon.

5

PIH'

De palma et semen ejus. que in egjpto nascitur.

Semen ejus mi robalano est similis. que tomata appellant egjptj. 10 colorj illj uirjdis est similjs quidonia. odore. sed cum dimissus maturauerjt fj& fenicobalanus. qui si uino austero uiuitus fuerjt. corrupſela & fluxum sanguinis muljerum 15 conpescit. Cataplasmis adibita uulnerj reCentj paracollesin faciT. mirobalanus a sicCis palmaljs stjptjor est multum. si comesta fuerjt dolore capitjs ebrjum facit. sicci 20 daptulj¹⁾ emptoicis & dysinterjcis & stomatjcis medicatur. si cum cidonio & Cera Cataplasmis adibite fuerjnt. uessiCe dolorem conpescit. daCtulj Carjote comestj aspretudine 25 alterjarum²⁾ dislenit eljxatura de daCtjlos || tjbaicos cum melle ex f° 32a uino aCceptos similem habent uirtuſem. fjt uinum ex ipsis uirtuſe hab& dactulj eljxatura eorum po- 30 tui dato aut gargarjsma adiuita stjptjCa est & staltjCa. ossa earum In caCCabo CoCta. & uino IntjnCta & lota Intrat pro his speciebus. spodi- 35 diacis stjuiis & siCca oculjs. uir-

1) = *dactyli* (Datteln), also war die Aussprache *dattuli*; ein paar Zeilen weiter unten steht richtig *dactuli* und *dactilos*. Für *palmalis* lies *palmulis*.

2) Lies *arteriarum*.

- tute habens stjptjCa. & paraplas-
matjCa. ustjonem oCuljs tolljt. sta-
fjlomata & ramis staltjCe sunt.
crescen9ja uulnera ciCatrjCibus du-
5 cit. bona sunt ossa quae ex egjpto
uenerjnt. de camezelu.' qui diCun-
tur dactulj. quos multj elaten uo-
Cant. aut spaCu. est enim cooper-
torjum dactjlorum dum adhuc In
10 flore sunt. pimentarji utuntur ad
confec9jonem. est autem meljor
quae fuerjt odoratus. & stjptjeus.
& clusus. & pinguis. omnes daC-
tulj. uirtutem habent stjptjcam.
15 pascen9ja uulnera dirjmit. artjCu-
los laxatos constrjngjt. cataplasmis
adibitus ypocondrjs & stomatjcis
medetur. stomachi lassitudinem
32 b confjrmatur. epatjcorum||causas Cata-
20 plasmata curat. eljxatura ejus ca-
pillis Infjei&. aqua Ipsorum fre-
quenter bibita neufretjcos & ues-
siCe dolorem conpescit. reumatjs-
mum sterjCum & uentrjs abstjn&
25 cum resina. & daCtuljs mixtj die-
bus .xx. scabiem curat. semen ejus
quod circa arbore est. quem aljqui
elaten(u) uoCant aut uarasson. &
steque stjptjcum est. hec omnia
30 .SS''. facit confec9jonibus mirj mi-
scetur. album nescio quid. quod In
medio palme nascitur. & mandu-
carj potest quia coCtus id faCere
nouit quod & dactulj;
35 icon.

PIO' De mala granata.

Gmne sucu eustomachum hab&. & escylu¹⁾. & atrof. de istjs

1) Lies *efcyly*, d. h. *evchylu* =
Romanische Forschungen I.

duo genera sunt dulcis & acra¹⁾.
dulcis eustomachotera est. & ex
parte calefacit stomachum. sed In-
fla9jonem facit. unde & febrjci||tan- 32 c
tjbus Inutjljs est ardorem stomachi 5
conpescit. est e9jam diuretjca. &
stjptjCa. & anastomatjCa. uinosa
media uirtute hab&. durum quod
est granis granate. acidae sole sic-
Catum & puluere factum. & In ci- 10
uis missum reuma stomachi & uen-
trjs conpescit. Infusum In aqua &
potui datum. emptoicis & dysinte-
rjcis mediCatur fomento adibitum
suCu earum. expressus & coCtus 15
melle admixto uulnera orjs & na-
turae percurat. terrjgja & pascen-
9ja uulnera & recen9ja sanitatj
confjrmatur. dolores aurjum fetorem
tolljt. flore earum &quitjna²⁾ di- 20
Citur. & Ipsum stjptjcum est & su-
cum & catastaltjcum & paraColectj-
cum uulnerum. tantum potest quan-
tum & mala granata. decoCtum
gjingjbarum & den9jum reuma con- 25
pescit. Cataplasmatjbus mixta en-
teroCeljcos dicitur curare. corja
male granate tanta habent uirtute

euchymu. Hauptbeweis, dass der Arche-
typus, dessen Existenz nach f° 26 A
col. b Anm. 2 angenommen werden muss,
oder auch die vorliegende Kopie einer
Diktation nachgeschrieben wurde —
akustische Kopie.

1) Femininum von *acer*. Vgl. *acrum*
27 a, c, 29 b.

2) Vgl. die nächste und die Anmer-
kung zu *equiperu* 6b. Man könnte auf
die Vermutung kommen, es habe auch
vor *q* ein Vokalschlag sich zu bilden
begonnen.

quantum aequitjna¹⁾. elixatura radicis arborjs ejus bibita lumbrjcos latos occid& ¶

icon.

rjt perd& uirtutem. uerno si manducetur colera nutrjt. Infla9jonem facit. & neruis contrarjum est ¶

icon.

32 d 5 PK'

De flores ammo niaci id est balaustjo.

Ammoniacy species multe sunt. est album uel purpureum. & rose similjum. similjs est quitjno. exueatur sicut ipoquistjs. uirtus est ej taljs. stjptjCa potest quod hipokwis e¹⁾ quitjna ¶

icon.

15 PKA'

De cera sia id est siliqua. greca.

Siliqua greca Id est Ceratja uirjdes caCostomaca sunt. uentrem soluunt. siCce eustomace Inueniuntur. & diuretjCe. strjngunt uentrem. maxime qui ex folijs componuntur²⁾ guma ex arbore earum collectum cum uino accepto tussim tolljt. fastjdium prohib&. uessiCe 25 cauCulos frangjt ¶

icon.

PKB'

De meleas. id est mela.

Mala id est mala mala 30 9jana semen earum cum adhuC Inma9urum est ¶ f° 33 a stjptjcum est. quod cum maturaue-

PKI' De mela quidonia. 5

Assas meljor illjs Inest uirtus. quiljacis & disinterjcis maxime prosunt. emptoicis & colerjcis Iubat. si cruda fuerjt comesta. elixatura earum 10 stomacho & uentrij data po9ui medetur. reuma prohibendo suCus earum crudus aCceptus. hortobnicis¹⁾ subuenit. elixatura earum fomento adibita. ani ui9ja curat. hi 15 sterj procadentj subuenit. minus tamen abstjn& uentrem. cruda stomatjcis cataplasmatjbus adibetur. uentrem abstjnent. ardorestjngunt. tumores didarum²⁾ & durj9jasple- 20 nis dissoluit. condiloma ad sanita ¶ tem perducit. fjt e9jam ex ipsis 33 b uinum expressis addito melle. In sextarjis .x. sextarjo uno utjljter dandus omnibus .SS". unc9jo ex 25 Ipsis confjcitur. quae dicitur meljnon. hoc oleum necessarjum est rebus stjptjcis. sed eljgenda sunt quidonia breuia rotunda. quae dicuntur strutja boni odorjs. maLores 30 uero non sunt talja. florem earum uirjde & siCcum cataplasmis stjptjcum est. tumores oCulorum & sanguinem tollunt. lactantes Iubant.

1) Vgl. die vorhergehende Anmerkung.

2) S. die Einleitung.

1) Von späterer Hand in hortobnoicis geändert. Vgl. auch die Anmerk. 2 zu 11 d.

2) Vgl. die Anmerk. 1 [a] zu 16 b.

quijacis medentur. fluxum matrj-
cis cum uino bibitum mediCaturꝫ
icon.

PKA'

5 De melj mela. id est mela
epirotjca quod est apruna.

Apruma id est meljmela uentrem
solu& cacostomaCa sunt. ar-
dorem conmobent epirotjCa e9jam
10 quae latjne orbiclam¹⁾ dicitur.
eustomaCa est uentrem abstjnent.
gjinguis tumores prouocat. uirtute
minus a²⁾ quidoniis habent. sunt
& agrestja similja .SS". quae uero ||
33 c 15 nascuntur stjptjce sunt. maxime
omnia pro Inmatura.
icon.

PKE' De persi ca.

EustomaCa sunt uentrem
20 E molljunt. si ma9ure
sint. Inmatura abstinent uentrem.
maxime si siccauerint eljxatura
Ipsarum reuma stomachi & uentris
conpescit. microtera id est minor
25 que fuerjt quae latjne precocia di-
citur. ista stomatjca est. fastjdium
tolljt meljus .SS".
icon.

PKS' De pira

30 **P**ira multe sunt species. omnes
stjptjce. unde ad reumatjcas
Causas cataplasmis adibita. reuma

1) Lies orbiclatā = orbiculata —
ῥωμαῖσι δὲ ὀρβικουλία.

2) Auch im zweiten Buche findet sich
einigermal a als Comparativpartikel.

conpescit. quarum elixatura omnia
potest. quae & Ipsa pira possunt.
Crude sumpte abstinent uentrem.' ||
si IeIunis comeste fuerjntꝫ
icon.

33 d

5

PKZ'

De pira silba tjca.

Pira siluatjCa aCida
species est que tarde ma9u- 10
rescere norunt. plus stjptj-
tjce sunt. quam pira. unde similj-
bus causis prosunt. perjbent aljqui
fungos uenena amittere si cum
pira fuerjnt coctj 15
icon.¹⁾

PKH'

De agrj folja id est loto.

Arbor est Ingens CuIus semen
simile est piperjs. dulCis sa- 20
poris. abtu ad edendum. stomacu
est. fastjdium tolljt. uentrem abs-
tjn&. scobe ejus ljgni decoctu bi-
bitu & ano subposito disinterjCis
mediCatur. fluxu muljerum strjngjt. 25
Capilljs cadentjbus occurrijt. rufum
colorem capilljs facitꝫ
icon.

f° 34 a

PKΘ' De mes pila.

Mespila semen hab& rotundum. 30
& minutum. ma9jane simile.
trja ossa habens. unde & tricoCCu

1) Die Zeichnung stimmt mit dem
Kapitel περὶ Μεσπύλων, der Inhalt mit
dem Kapitel περὶ Λωτοῦ, das folgende
Kapitel de mespila jedoch mit dem In-
halte von περὶ ἐτέρου Μεσπίλου Sprengel
S. 152.

dicitur. stjptjCum est & eustoma-
cum. uentrem abstjn&. Est & alja
quae In spania¹⁾ nascitur. quam
multj epimeljdam uoCant. aut se-
5 panion²⁾. semen rutundum habens.
hoC aptum ad edendum. fundum³⁾
habens la9jorem & hoc stjptjCum
est. & tarde maturescit;

icon.

10 PA' De uba.

Uba non matura collecTa & sole
sicCata uentrem abstjn&. & Ita
tusa & crjbellata pro polenta qui-
ljacis datur. eljxatura ejus bibita
15 omnibus SS". medetur;

icon. ||

34b PAA' De cranea.

Cranea semen hab& oljbae simi-
lem oblongum & uirjdem cum
20 maturauerjt obrufu colore est cere
similem. bonum In se habens sa-
porem. & stjptjcum. solu9jonem
uentrjs & disinterjcos curat.' si In
dulcorem conpositum fuerjt. & man-
25 duCarj potest. quomodo oljbae sale
condiuntur. hulus folja cum foco
fuerjt missa.' humorem quem mi-
serint zernis aptjssimum est;

icon.

30 PAB' De coqui mela.

Coquimela nota sunt omnibus cum
arbore suo. culus semen caCo-
stomacum est. uentrem molljt. sed

1) Lies Italia.

2) Lies setanion.

3) = umbilicum.

syriaCa. & damascu que nascuntur.
siCCus si fuerjt eustomacus est.
uentrem abstjn& si uino eljxata
fuerjt & gargarjdiata. uba & gjn-
gjbas & fauCes reumatjzatas curat. 5
hec omnia potest & agrestjs coqui-
mela siCCa dulCore coCta eusto||
maCa sunt. & plus uentrem abstj-
nunt¹⁾ arborjs ejus cummi para-
plasmajCum est & pingue. bibitus 10
lapides uessiCe frangjt cum uino.
aCeto solutum zernas Infantjbus
tolljt;

icon.

PAI' De comarus. 15

Comarus arbor est similjs
Quidonie sed folja mi-
nuta habens. semen si-
milem coquimelj. est sine ossis.
quem multj memescula diCunt. cui 20
maturjtas rufum faciT colorem. sed
editum²⁾. ut furfure Inbenitur. &
quantoCius sa9jem³⁾ facit. est ca-
costomacum. & dolores capitjs con-
mob&. 25

icon.

PAA' De amigdala amara.

Radix amig dale
amare. eljxa||

& trjta maCulas uul9ui ljmpidat. 30 34 d
& amigdala Ipsa cataplasmatjbus
adibiTa id prestat. supposita men-

1) Vgl. ammiscunt 11 c, adhibitur
31 b ff., admiscitur 35 d, unguitur 36 a.

2) Vgl. Anmerk. 1 zu f° 35 a.

3) = satietatem — spezifische Wort-
bildung.

strua prouocat. frontj Inlſta dolorem
capitjs tolljt. si cum oleo roseo aut
aCeto adibitur. uino mixto macu-
las corporjs lſmpidat. putredines &
5 pascenſja uulnera mellj mixta con-
pescit. morsum canis si cum melle
manduCata fuerjt. dolorem non
admittjt. uentrem molljt. somnum
prouocat. sanguinis cum amilo &
10 ediosmon¹⁾ medetur. nefretjcis &
perjpleumonicis cum aqua bibiTa
aut more eglectarji²⁾ aCcepta cum
resina terebentjna utjljter faciunt.
durjſjis & cauculosis cum dulCore
15 medetur. epatjcis & tussientjbus &
colj Inflaſjone cum melle & lacte
more elaCtuarji³⁾ aCcepta In mo-
dum nuCis opitulatur IeIuniis quin-
que si sumpte fuerjnt. Inebrjati
20 homines dicitur non faCere. guma
f° 35 a ejus stjptjcum est. || emptoicis bibi-
tum prodest. Cum aCeto mixta &
per unCta zernas⁴⁾ lſmpidat. Cum
uino aCcepta temporalj tussim
25 subuenit. Cum dulcore Cauculosis
utjljter daturſ

icon.

PAE'

De amigd ala dulce.

30 **A**mgdala dulCe mi-
anima In se hab& uir-
tutem. quam amaram quem man-

1) *de ediosmu* ist der Inhalt von Kap. AS' des dritten Buches. (Diosk. λς' περὶ ἡδυσμάτων), s. Sprengels kritische Anmerkungen lit. 63.

2) Vgl. Anmerk. 3 zu 24 c.

3) Uebergangsstufe zu der Wortform *Latwerge*.

4) Vgl. Anmerk. 1 zu 30 d.

duCata diuretjca est & leptjntjca.
uirjdis cum corjo edita¹⁾ fastjdium
tolljtſ

icon.

PAS'

De pista cja.

5

PistaCia quae In syrja
nascitur. quae similja stro-
uilj sunt. sumpte eustomaca sunt.
cum uino bibite morsibus uenena- 10
tjs occurrtſ

icon. ||

PAZ'

De carea basilisca. id est nuces.
alexandrinas.

35b

15

Carea uasiljca quam multj per-
sicam dicunt si manducata fuerjt
caCostomaca & Indigestjuilja sunt.
& colera nutrjunt. dolorem capi-
tjs conuou& tussientjbus contra- 20
rjt²⁾. IeIunis comesta nausia pro-
uocat. uenenis contrarjae si comesta
fuerjt. cum carjcis sumpta latos³⁾
excludit. cataplasms adibita tu-
mores mammarum conpescit. luxa- 25
ſjonibus cum melle & ruta uene
adiuitur. cum Copula & melle &
sale canum & hominum morsus ad
sanitatem perduCiT. tusa cum corjo.
& In inuiljco⁴⁾ posita torminibus 30

1) Spezifische Konjugationsform der longobardischen Handschrift.

2) Vereinzelt stehende Wortbildung, vielleicht auch mit *contrait* 9b zusammen zu halten.

3) Vgl. *lumbricos (es) latos (as)* 32 c, (35 d).

4) Lies *umbilico*.

medetur. corjum ejus combustum
 & cum oleo & uino trjtum capil-
 los bonos Infantjbus InunCtum
 redd&. alopecias ljmpidat. uel
 5 emendat. menstrua suspendit. si
 caro Ipsa combusta cum aqua bi-
 bita fuerjt. ue9eres autem nuces
 id est Carnes earum cataplasmis
 adibite gangrenas & carbonCulos ||
 35 c 10 tollunt. & egjlopas ljmpidat. si
 mastiCata & Inposita fuerjt. fjt ex
 Ipsis oleum. si tuse & expresse.
 uirjdes autem minus cacostomaCa
 sunt quia dulCes sunt. quae si oleo
 15 mixto fuerjt. ejus acrorem tempe-
 rat. ljuores corporjs tolljt. poljtj-
 cam¹⁾ quem multj leptocarja uo-
 cant. cacostomaCa sunt. bibita si
 fuerjt tussim ueterem tolljt. assata
 20 si fuerjt & cum piper bibita. ca-
 tarron ma9urescere facit. tota con-
 busta absungja emixta²⁾. aut adipe
 ursinu. alopecias emendat. dicunt
 aljqui corja ejus cum oleo trjta ocu-
 25 los cactjneos InunCta InfjCere &
 capillos;

icon.

PAH'

De sicamina. id est celsa.

30 Celsa quam multj siCaminum di-
 cunt. arbor est omnibus nota.
 culus semen cacostomaCum est &

1) Aus *ponticam* entstanden. Haupt-
 beweis, dass die Vervielfältigung dieser
 Uebersetzung in wenigstens einer Ge-
 neration durch Abschreiben (optische
 Kopie) geschehen ist.

2) Natürlich *absungiae mixta* zu
 trennen.

solutorjum. sucus ejus expressus
 id fjt. coquitur sucus ipse & In uas ||
 eneo & In sole p[o]nitur. stjptjCus 35 d
 fjt. cui melle cum miscuerjs uul-
 nera orjs curat. pascen9ja ad sa- 5
 nitatem perducit. fauCium tumorem
 tolljt. for9jor fjt si admisceatur ej
 alumen scissu. & gallas & quiperu.
 & murra. aut crocu. & semen my-
 sirjci. terjs & tus. Inmatura e9jam 10
 mora siCCa & tusa pro rds syrj-
 aco admiscitur. uentrem abstjn&.
 corjum ejus radicis coctum Cum
 aqua & bibitum uentrem solu&. &
 lumbrjCes latas expelljt. & qui 15
 aconitum biberunt adluuat. folja
 ejus tusacum oleo & Inposita com-
 bustjoni medetur coCta aq; Celestj.
 & admixto panpino. & folja nigra
 fjcj capillos Infjc& nigros. siccus 20
 foljae ejus bibitum morsu spalan-
 gjum curat. folja ejus decocta do-
 lorj den9jum medetur. culus radix
 si Incisa fuerjt cumma¹⁾ exe²⁾
 profer&. qui faciT ad dolorem den- 25
 9jum & pustulas acCeptum uen-
 trem molljt.

icon. ||

PAΘ' De sycomora.

f° 36 a

Sycomora aljqui sicaminum di- 30
 cunt. fjt autem ex ipso semen
 quod In sapore minus sit. arbor
 est Ingens similjs fjco. circa folja
 plurjmam habens pinguedinem. sed
 folja hab& simile celse. semen non 35
 tale ter aut quater In anno pro-

1) = *gummi*, wie 32 d, 34 d.

2) Natürlich = *ex se* wie f° 36 a.

fer& fruCtum. semen non In Ca-
cumine profer& ut fjeu. sed In Ip-
sis ramuljs fert. sed dulCem fruc-
tum hab& quam fjeu. & minutas
5 grani illjus non hab& ut fjeum.
non plurjmmum maturescit. sed col-
lor est ej Inmaturus nascitur In
Carjete¹⁾ apud rodos. sed non lo-
cis caljdis²⁾. quem multj pro esca
10 utuntur. quia & plurjmmum nascitur.
uentrem molljt. & cacostomaCa
est. quae arbor si lapide fuerjt
perCussa sucum ex se cum Ipso
fert³⁾. sed In altum perCussa fuerjt.
15 sucum non emittjt. qui sucus si
exierjt spongja aut lanula mollj
colljgjtur. & faciunt trociscos⁴⁾ &
In Catjno sicCantur. uirtus est ej
suco malactjco. & paracolle(c)tjca.
20 uulnerum diaforetjCa. bibitur &
unguitur con[tra]morsus uenenatus.
36 b tumorem splenis || conpescit. sto-
machi dolorem tolljt frigus corporj
non admittjt. qui suCus diuo serua-
tus tempore. perjtque arbor. & qui
25 pronascitur. uirum tantum a superj-
orjbus dissimilem hab&. folja hab&
agrestjs similja. tale semen syca-
mino similem & dulCe est ut co-
30 quimella.

icon.

1) Lies *Caria* et.

2) Interessanter Fall: πολυνύποις =
weizenreich, verstund er als feuerreich
— *calidis*, πῦρ und πυρὸς verwech-
selnd.

3) Lies *cummi* profert wie 35 d.

4) Uebersetzung von ἀναπλάσθην;
vgl. 13 d Anm. 1 [= 4].

PM'

De fjeu.

Fjeu molle catastomacu est uen-
trem molljt. quae si soluerjt
uentrem abstjnerj potest. prouoCat 5
sudorem. & exantemata. sitjm con-
pescit. sicci uero boni sunt & ter-
mantjci sitjm Incitant. uentrem
molljt. reumatjsmo contrarja sto-
macho & uentrj. asterjjs & gule & 10
uessice & renibus prodest & asma-
tjcis. & qui ex macronosia colore
mutauerunt. exinde bene reljceitur
epilemtjcis & hydropicis succurrjt.
cocta cum ysopo & bibita. toracis 15
fert auxiljum. tussientjbus subuenit.
circa pleu||monis causas temporales 36 c
opi9ulatur. tusa & cum niCu¹⁾ &
nitru modicu uentrem solu&. elj-
xa9ura earum gargarismo adibita 20
arteriarum & faucium tumore con-
pescit. Cataplasmatjbus miscetur.
coCta cum fenugrecu & tysana
Causis matrjcis fomento adibetur.
rute mixte torminibus posita pro- 25
sunt. cataplasma facta & Inposita
diaforetjCa est durjtjs parotjdas &
furunculos maturat. maxime cum
yrin aut nitru. aut calCe cruda. &
tusa. mixta .SS". haec faciunt si 30
die mixta terrjgj^a purgat. Cal-
Canto IunCta uulnera tjuiis. uis
mala uel reuma9jca siccando Cu-
rat. uino CoCTa & absen9jo mixta
& ordeacia farjna cataplasma est. 35
hydropicis combusta & cerotjs mixta
pernionibus mediCatur trjta sinapi

1) Lies *ruta*.

admixta Capitj Inposita tjnnitus
aurjum & plurjgjne¹⁾ tolljt;

icon. ||

36 d *PMA'* **De opu.**

5 **O**pus uero agreste fjcu & com-
munem laC²⁾ coagulat. sicut
quagulum agni faCere sol&. si plus
missum fuerjt solu& quagulatum.
sicut aCetum uulnerat Cutem. ut
10 caustjCum anastomatjCum est. uen-
trem molljt histerjCa reuoCat. Cum
amilo bibita menstruis Imperat. &
suppositus pessarjo more Cum obo
& cera admixta & aCeto podagrj-
15 cis In cataplasma prodest lepras
emundat sernas tolljt alfus. &
seauiam curam ljmpidat. ad per-
Cussum scorpionis posita opitula-
tur. morsibus uenenatjs & canis
20 ocCurrjt. dolore denjjum sedat. si
foramini cum lanula adponatur.
mirmicias Cataplasmiss adibita ui-
cinis loCis posita salutare est &
sucus feljae fjci agrestjs id faCere
25 nouit. sed Cum florjre ceperjt Ipso
flore expresso meljus colljgjtur
suCus. qui suCus In umbra siCcea-
tus miscetur. uirtutibus mediCami-
num qui aperjjonibus confjciuntur.
30 uubulas carnes admixtas Celerjus
madesce&. si lac solu9jone uentrjs||
f° 37 a *procurare ueljs. ex artjculjs ipsis*
diutjssime agjtabis;

icon.

1) Vgl. 24a Anmerk. 1.

2) Vgl. Anmerk. 1 zu 27c.

PMB' **De ljn tru.**

Oljntrj qui a multj[s] emi¹⁾ di-
Cuntur ab alexandrjnjs. scopi
nominatur. coctj & Cataplasmiss
adibitj omnem durj9jam & scrofas 5
malaxat. crudi mirmicias & tjmus
Cum nitro & farjna Inposita tolljt.
haec faciunt. & folja ejus cum
aCeto & sale Cataplasmiss adibita
pytjrjas capitjs & tjneas Inposita 10
curat. asprjora folja Ipsorum tra-
comata confrjCata tolljt. leuCas
carnis cataplasmatjbus folja Ipsa
mixta & posita curant. maxime si
conantur. summitates eorum mor- 15
sibus Caninis mixto mele salutare
prestat effectum. oljntj Ipsi si cata-
plasmis admixtjs foljis miConi
agrestjs ossa carni fjxa euoCant.
furunCulos cerotjs mixtj & Inpositj 20
soluunt. erbo & uino admixto. ca-
taplasmiss adibita morsibus muste-
lae & sorjcum facit. & scolopen-
drja;

icon.

25

PMT' **De cinere fjci.**

37 b

Cinere fjt ex fjco astjs Ipsi con-
bustjs. tantum ejdem crescit
effectus. quantum ej ue9usta¹⁾ aC-
cesserjt. uetus enim Causis medi- 30
Caminibus bene miscetur. gangre-
nas. Id est canCros curat. adposi-
tum putredinibus carnis depascitur.
spongja tjnCta. & adposita. multj
uero per cljstere uulnerjbus cordis 35

1) Lies *erinei*.

2) Vereinzelt stehende Form des
Nominativus.

adibent. purgare & se replere uul-
nera potest. recentj uulnere Inpo-
situ paracollesin facit. sanguinis
Inunda9jone fer& auxiljum. alto
5 Cadentjbus subuenit. apostematjbus
Cum aqua Caelestj coCta fomento
adibetur. quilja(tj)cis & disinterjcis
Iubat. datur cyato uno. neruorum
contraC9jones solu&. oleo admixto
10 sudores prouocat qui Ipsum bibe-
rjnt. spalangjonis morsu bibita
opitulatur. reljqui cineres arborum
simile hab& effjracia. maxime drja-
num sunt omnes stjptjci;
15 icon.

37c PMA' De persea.

Persea arbor est que nascitur In
egjptu. culus semen facile man-

ducare potest. eustomacum est ibi
Inueniuntur phalangja. qui dicun-
tur craniocolla. maxime In tjbaida
Inueniunt. uirtus est ej In foljis
epispartjCa¹⁾. siCca & In puluere 5
redaCta Inpositu sanguem abstjn&. hanc arborem In persida multj ho-
micidiale dixerunt. & quia multj
eam In alexandrja persida translata
posuerunt. semen Comeditur; 10

EXPL" DIOSCHO RIDES LIB" PRIM;

1) Der Ausdruck *epispastica* findet sich lib. II cap. *EH'* (50b).